

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૭૮૮ વાર્ષિક

પુસ્તકનું નામ સિંગલ સુલોધ લિંગ

વિષય ૬-૧૩

સંગીત

સુખોદ-પિંદુ.

(સચિત્ર-સુધારા-વધારા-સાથે.)

લેખક, “મણિકાન્ત.”

તે

રાંકરલાલ મગનલાલ પંડ્યા હળધરવાસવાળા.

“મણિકાન્ત-કાવ્યમાળા” તથા “પાપી પિતા યાને સદ્ગુણી સીતા”

ઈન્ ના લેખક.

૬૦ માયવાડી, માધવજી કાકરશીનો માળો-મુંબઈ નં. ૨.

પ્રકાશક,

છોટાલાલ કાશીરામ પંડિત-ડભાણુવાળા.

૬૦ લખમીદાસ ખીમજીનો માળો, ગણેશવાડી-મુંબઈ નં. ૨.

સોલ એન્ટસ,

સોલતરીયા બ્રધર્સ--બુકસેલર્સ.

૬૦ લખમીદાસ ખીમજીનો માળો, ગણેશવાડી-મુંબઈ નં. ૨.

કીંમત રૂ. ૦-૬-૦.

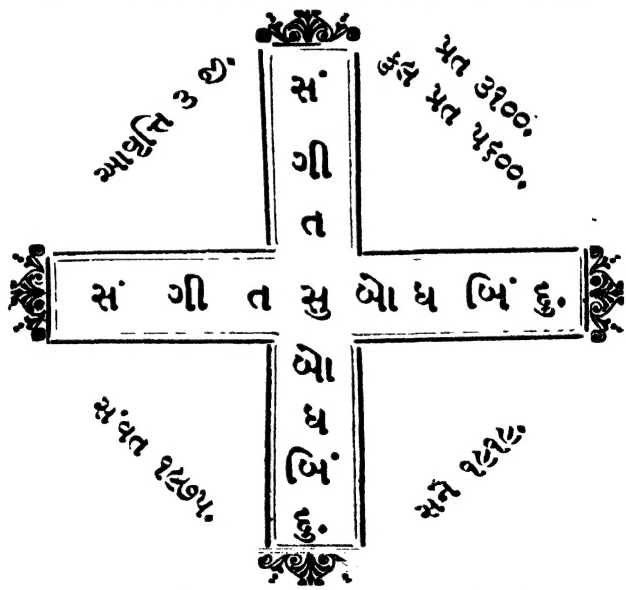
ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અપાય છે!!

અપાય છે!!
ગુજરાતી કવિશાસ્ત્ર-સંગ્રહ
વીર કવિ રસશી સુરપુર, દૃઢ્યભેદક ઐતિહાસિક નાવેલ.

જેસલમીરનું જવાહીર !

લગભગ ૩૦૦ પેજ પાકું પુસ્તક, કી. રૂ. ૨-૪-૦ પોસ્ટેજ ભુકું.
સોલ એન્ટરસ-સેન્ટ્રલરીયા અધર્સ. ગણેશવાડી-મુંબઈ નં. ૨.

સર્વ હક્ક લેખકને સ્વાધીન છે.

અમદાવાદ, સલાપોસ રોડ, ધી હાયમંડ બ્યુબિલી પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં પરીખ દેવીદાસ હજનલાલે છાપ્યું.

સ્ત્રુચનામ-સુબોધ-બિંદુની છુટક નકલ મંગાવનારે રૂ.૦-૬-૬ની પોષ્ટની દીકીટ મોકલવી.

એક અગત્યની ખાસ સૂચના !

મણિકાન્ત કાવ્યમાળાની છઠી આવૃત્તિની ૩૧૦૦ કોપી ફક્ત ત્રણ માસની હુંક મુદતમાં ખલાસ થવાથી વધારા-સુધારા સાથે ૩૪ ચિત્રો યુક્ત હંચા કાગળ ઉપર સચિત્ર સાતમી આવૃત્તિ છપાવી બહાર પાડી છે, કાગળો તથા ચિત્રો માટેના આર્ટ પેપરની સખ્ત મોંઘવારી તથા બાઇન્ડીંગના એકદમ ભાવ વધી જવાથી ના ઇલાજે નવી સાતમી આવૃત્તિની અઢી રૂપીઆ કીંમત રાખવી પડી છે, તો આશા છે કે સાહિત્ય પ્રેમી સજ્જનો આવી સખ્ત મોંઘવારી ધ્યાનમાં લઈ વધારેલા આઠ આના કબુલ કરશે. હાલમાં નવિન નીકળતા ચિત્ર વિનાના નોંવેલોના રૂપીઆ બે થી અઢી કીંમત હોય છે, તો અમારા પુસ્તકમાં આર્ટપેપર ઉપર છાપેલા (૩૪) સુંદર ચિત્રો છે. એટલે તેના પ્રમાણમાં અમારા પુસ્તકની કીંમત વિશેષ નથી.

સોલ એન્ટસ:—

સોજીતરીયા પ્રધર્ષ, બુકસેલર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ.

૬. ગણેશવાડી—મુંબઈ નં. ૨.

અર્પણ પત્રિકા.

પરમસ્નેહી ભાઈશ્રી છોટાલાલ કાશિરામ પંડ્યા.

ઉર્ફે “ આપણ કાકા ” ડભાણવાળા.

તું મહારો બાળસ્નેહી છે. વળી સાહિત્યપ્રેમી અને આ લઘુ પુસ્તકનો પ્રકાશક છે. વહાલા વતન હળધરવાસમાં પવિત્ર વેત્રવતીની તીરે એક નાનકડા ડુંગરસમાન દીપ-તી ભવ્ય ભેખડ પરના સુંદર સરસ્વતી મંદિરમાં આપણે બંનેએ સાથેજ માતૃભાષાનું શિક્ષણ મેળવ્યું હતુ. તે સ્થિતિપર આજે વીસ વર્ષ વીતી ગયાં છે છતાં પરસ્પરની નિઃસ્વાર્થ અને નિર્મળ સ્નેહભાવના હજી જેવી ને તેવીજ કાયમ છે તે સાથે ત્હારો ભોળો, ઉતાવળીયો, શ્રદ્ધાળુ અને મોજીલો સ્વભાવ પણ મોજુદ છે ! પૈસા પ્રાપ્ત કરી સાહિત્યને ઉત્તેજન આપવું, પરમાર્થ સાધવો, કીર્તિ સંપાદન કરવી વીગેરે ત્હારી મહાન ઇચ્છાઓ જો કે હજી સુધી ફળીભૂત થઇ શકી નથી પણ તેથી તું નિરતસાહી બનીશ નહિ; પરમાત્મા ત્હારી એ ભલી ઇચ્છાઓ પૂર્ણ કરશે એવી શુભાશિષ સાથે આ લઘુ પુસ્તક ત્હનેજ પ્રેમપૂર્વક અર્પણ કરું છું.

લી૦-શુભેચ્છક,

“ મણિકાન્ત ”

“ भण्डित्त. ”

પ્રાર્થના.

“ ભલે દુશ્મન અને દુનિયા તહમે ના દોપશો બાપુ!
અમીમય આંખ કયારીમાં અફીણ ના રોપશો બાપુ!”
“ માણકાન્ત.”

પ્રાર્થના.

—ગઝલ—

ભલે દુશ્મન અને દુનિયાં, તહમે ના કોપશે બાપુ !
 અગ્નીમય આંખ ક્યારીમાં, અફીણ ના રોપશે બાપુ !
 તમારી જ્યાં દયા દ્રષ્ટિ, અહાહા ! ! ત્યાં અગ્ની વૃષ્ટિ !
 અને રનેહી સકળ સૃષ્ટિ, સદા હૃદયે વસો બાપુ !
 કરો જો આંખને રાતી, ઝહો સઘળા અને ઘાતી !
 થશે વૈરી હશે સાથી નમેરા ના થશે બાપુ !
 અમારા દોષ ના જોશે, દયાળુ દુર્ગુણો બોશે !
 અમે તો આપનાં છોડ ! સુખહિ આપશે બાપુ !
 નથી શ્રદ્ધા અમેને તે, શિખામણ આપ એ તમને !
 સુણી દોન બાળની વાણી, મધૂર શું હસો ? બાપુ !

x

x

x

x

મહા પર્વત તણું કાજળ કરી સાગર વિષે નાંખે !
 કલમ વૃક્ષો સકળ કેરી ભૂમિ કાજળ રૂપી રાખે ?
 સદા જો શારદા લખશે તમારા ગુણ હે ! ત્રાતા !
 તથાપિ પાર ના આવે દયાળુ દેવ છો દાતા !

“મણિકાન્ત”

વિભૂ વાક્ય.

—ગઝલ—

જગતમાં ધર્મની પડતી અધમેં થાય છે જ્યારે,
નિરાકારી છતાં ભારત ! લઉં અવતાર હું ત્યારે.

* * * *

ભજે જે ભાવથી મુજને ત્રિવિધિ તાપ-કાપું છું !
કરે પરમાર્થ જે પ્રેમે પ્રથમનાં પાપ-કાપું છું !
સદાચરણે સદા ચાલે દિધેલા આપ-કાપું છું !
જીગરમાં તે જનો કેરી ભલી હું છાપ-છાપું છું !

* * * *

કરે આરાધના મહારી પછી તપની-નથી પરવા !
રહ્યા જેના દૃઢ્યમાં હું પછી જપની-નથી પરવા !
પિછાને જે મહને તહેને અવર લપની-નથી પરવા !
પુરાણો કે, પુરાણીની અગર ગપની-નથી પરવા !

“ મણિકાન્ત. ”

यद्यपि यदा हि धर्मस्य प्रस्थानं भवति तदा
 तदा धर्मो रक्षति रक्षितः

विष्णुः पञ्चमः श्रीगणेशाय नमः ।
 विष्णुः विष्णुः श्रीगणेशाय नमः ।
 मे कल्याणाय नमः ।
 स्वर्गः स्वर्गः स्वर्गः स्वर्गः ।
 विष्णुः विष्णुः विष्णुः विष्णुः ।
 स्वर्गः स्वर्गः स्वर्गः स्वर्गः ।

“જગતમાં ધર્મની પડતી અધર્મે થાય છે જ્યારે,
નિરાકારી છતાં ભારત લઈ અવતાર હું ત્યારે.”
“મણિકાન્ત.”

નીતિ-બોધ.

“કદી તલવારની ધારે ભલે ગરદન કપાવા હે!
તથાપિ ધીર ધારીને નીતિને ના હુંટાવા હે!”

“મણિકાન્ત.”

નૈતિક કાવ્ય.

—ગઝલ—

ભલે દુઃખમાં કુળી જૈને,
સકળ સુખને સમાવા દે !
રહ્યને ભય ભમાવે તો,
ભુલી તું ના ભમાવા દે !
અહા ! અગ્નિ વિષે હવે,
અતિ તનને તપાવા દે !
કદી તલવારની ધારે,
ભલે ગરદન કપાવા દે !
કુખાવે દેહને દરિયે,
ખુશીથી તો કુખાવા દે !
પિવાડે ઝર તો પી—લે !
રખે ! દિલને દુઃખાવા દે !
પડી પર્વત પડેથી હા !
શરીરને તો ધુંદાવા દે !
તથાપિ ધીર ધારીને,
નીતિને ના લુટાવા દે !

“મહાકાવ્ય.”

ક્રમખાનો સદુપદેશ !

—ગઝલ—

મુતા સાગર તણી હું છું ભલા ઉપદેશ દિલ ધરજે !
 ક્યા મુજ હોય તુજ પર તો પ્રીતે પરમાર્થ કે કરજે !
 અનાથો દોન અપંગોને યથા શક્તિ મદદ કરવા !
 જતાં કેંઝ બહાર ગજવામાં અમુક સિક્કા જરૂર ભરજે !
 હજારો રૂંક દરદીઓ રિખાયે રોગથી તહેને !
 દૃઢ્યમાં કે દયા લાવી દવા આપી દુઃખો હરજે !
 નિરાશ્રિત કેંક બાળકને મુવિદ્યા દાન દેવાને !
 પ્રીતે જે મેળવ્યા પૈસા અહા ! તે કાજ વાપરજે !
 બને છે રૂંક તે રાજ ! રખડતા થાય ધનવાનો !
 સમય શુભ સાચવી લેજે સદા અન્યાયથી ડરજે !
 નથી હું સ્થિર કો' સ્થળમાં ચળિત ચંચળ કહાવું છું !
 અયે ! ધનવાન ! તું મદમાં બનીને અંધ ના કરજે !
 ક્ષણિક સૌ મુખ વૈભવ છે જુડી છે જીંદગાની આ !
 ભલા ! સંસાર અરણ્યવને કરી પરમાર્થ તું કરજે !

“મણિકાન્ત”

ॐ
 संगीत

गणपातिनी स्तुति!

गीति.

गणु नायक गुणवन्ता ! गणद्वन्ता ! हे ! हयवन्त देवा !
 प्रथम नमुं हुं तमने, करो स्थाय श्री गणतन्त्र गरवा !

* * *

वसन्ततिलका-छंद.

आरंभतां प्रथम हुं पदुं तुम्ह पाय,
 गौरी कुमार गणराय थजे सहाय !
 भूहारी स्वकार करजे मननी सु-सेवा !
 प्रीते नमुं तम पदे गणनाथ देवा !

“અદલ ઇન્સાફ ત્હારો છે !”

—ગઝલ—

અહો ! કિસ્તાર ઇન્સાફી અદલ ઇન્સાફ ત્હારો છે !

ખલકને ખૂબ પ્યારો છે ! અદલ ઇન્સાફ ત્હારો છે ! અહો !
કુકર્મે કદ લોગર્બીએ, તમોને દોષ કાં હઈએ ?

ગુન્હો સઘળો અમારો છે, અદલ ઇન્સાફ ત્હારો છે ! અહો !
રમીને પાપના પાસા, સુખોની રાખીએ આશા !

ખરે ! ખોટા વિચારો છે, અદલ ઇન્સાફ ત્હારો છે ! અહો !
સદા ચરણે સદા ચાલે, સદા સુખ તેહને ચાલે !

પુરાવા તો હજારો છે, અદલ ઇન્સાફ ત્હારો છે ! અહો !
કરેલાં પાપ જામે છે, પછી જન કદ પામે છે !

અહા ! એ ગુમ મારો છે, અદલ ઇન્સાફ ત્હારો છે ! અહો !
કંઈ જન એમ ખોલે છે, પ્રભુ ઇન્સાફ બૂલે છે !

અરે ! ગાંડા ગમારો છે, અદલ ઇન્સાફ ત્હારો છે ! અહો !
કરે તેવું જરૂર પામે, લણે છે જેવું જે વાવે !

જગતનો એજ ધારો છે, અદલ ઇન્સાફ ત્હારો છે ! અહો !
વસીલાને મુકે ઠહેતો, ન કો'ની લાંચ તું લેતો ?

વિભુ તું ન્યાય વાળો છે, અદલ ઇન્સાફ ત્હારો છે ! અહો !
કથે ‘શંકર’ વડીલોની, ગરજ તુજ પાસ ના પડતી !

અહા ! એ રાહ સારો છે, અદલ ઇન્સાફ ત્હારો છે ! અહો !

મોજ શોખમાં મસ્ત રહેનાર ધનવાનોને!

—ગઝલ—

અયે ! ધનવાન ! નિર્ધનનાં કહો દુખ કાપશે ક્યારે !

પ્રીતે પરમાર્થમાં પૈસા તમારા આપશે ક્યારે ?

અનાથો યા અપંગોની હૃદયમાં કંઈ દયા લાવી !

સ્થળે સ્થળ ધર્મશાળાને સદાવ્રત સ્થાપશે ક્યારે !

નિરાશ્રિત દર્દીઓ માટે દવાખાનાં ઉઘાડીને !

“ મક્ત અત્રે દવા મળશે ” દિવાલે છાપશે ક્યારે ?

અરે ! કે રંક બાળકને સુવિદ્યા દાન દેવાને !

નિશાળો પાઠશાળાઓ તમે બંધાવશે ક્યારે ?

તમે મરજી થતાં મોંઘા જમો મિષ્ટાન્ન ને મેવા !

મરે ભૂખે ગરીબો તે જીગરથી જાણુશે ક્યારે ?

હજારો મોજ મેળવવા ધુમાડો દ્રવ્યનો કરતા !

અપંગો અશ્રુ પાડે છે અરે ! અવલોકશે ક્યારે ?

તમારી પાન ખીડીમાં સુખે જન એક પોષાયે !

વિવેકે તે વિચારીને રહમ દિલ રાખશે ક્યારે ?

તમે દરરોજ મોટરમાં પ્રોતે પેટ્રોલ પૂરો છો !

લૂંખ્યાંના પેટના ખાડા ખુશીથી પૂરશો ક્યારે ?

તમારા અંગના માટે કરાવો ફેન્સી કપડાં !

ગરીબો ટાઢથી ધૂળે દયા દરશાવશો ક્યારે ?

તમે શ્રીમંતમાં ખપતા બળવી ના કરજ શક્તા !

કરી પરમાર્થ એ પદવી કહો શોભાવશો ક્યારે ?

ભમે છે મર્ણુ તો માથે મળે ના સંપત્તિ સાથે !

સુતા શું સોડ તાણીને ? ગૃહસ્થો જાગશો ક્યારે ?

જતાં પરગાન એ ગાઉ ભરો છો સાથમાં ભાથું !

મજલ મ્હોટી તાણું ભાથું બિરાદર આંધશો ક્યારે ?

નકામું માન મેળવવા કરો પૈસા તાણું પાણી !

પ્રભુ પ્રેમના માટે અપંગો પોષશો ક્યારે ?

તમારા આત્મ મંડળસમ અવરપર પ્યાર રાખીને !

ઝરીબોને મદદ કરવા હૃદય વિકસાવશો ક્યારે ?

કથે શંકર યથાશક્તિ કરી નિષ્કામ કેં સેવા !

અહાહા !! આંખમાં પ્યારા ! અમી ઉભરાવશો ક્યારે ?

અનુભવ દુઃખનો ડંકો હૃદયમાં વાગશે જ્યારે !

પરાઈ પીડની પૂરી કદર દિલને થશે ત્યારે ! ક્યારે ?

પુશામત યાને હા હા ! હા !

—ગઝલ—

પુશામત ખલ્કમાં મીઠી ખરેખર ! ખાંડ સમ લાગે;
અમીરો ને ફકીરો સૌ પુશામત ખંતથી માગે !
અજબ જાદૂ ભર્યું એમાં સખળ સત્તા ચલાવે છે !
ભલે રાણી અગર દાસી સકળને તે નમાવે છે !

હરામી નોકરો હરદમ પુશામત શેઠની કરતા;
કહે હાહા ! કરે રાહા ! સલામો દર કદમ ભરતા !
ખપોરે શેઠજી બકતા દીસે રાત્રી મુનિમ મહારા,
“ ખરેખર ખાપજી બોલ્યા જણાયે આલમાં તારા ! ”

અહા ! દરિયા તણું પાણી ગળ્યું છે. સાવ મહેતાજ;
મુનિમ માથું હલાવીને પગે લાગી કહે હાહા !
નિરંતર ખંત રાખીને નિયમસર નોકરી ભરતા;
પુશામત વીણ નોકરની કદર ના શેઠજી કરતા !

ભલું માલીકનું કરતા પુશામતથી સદા ડરતા;
જુઓ ! ચાલુ જમાતામાં બિચારા તેજ રડવડતા !
દિવસ આખો દુકાને જે ચિવટથી ચાકરી કરશે;
મળે ના પેટને પૂરતું હજુરી હોજરું ભરશે !

હંબુરમાં શેઠની રહેતા ઉપાડી ખોલ ખસ લેતા,
ગણીને શેઠને મૂર્ખો સદાયે હાથ ! હા કહેતા !
ખિચારા અન્ય નોકરની કરે છે શેઠને ચાડી;
કપટથી કાન ભાંભેરી મુકાવે કૈંકને કાઢી !

અધિકારી અમલદારો ખુશામતખોરને ચાહે,
ડખલ દેતાજ દરમાયો જતા અન્યાયને રાહે !
ખરાને કોઈ ના ચાહે ખુશામત રંગભીની છે !
નથી કંઈ કામની કિમ્મત કદર કયાં નોકરીની છે ?

*

*

*

*

ભલે સત્તા ખુશામતની મુરખ લોકે બધારી છે;
અકારી આખરે લાગે સ્વભાવે સાવ ખારી છે !
ખુશામતખોર દુનિયામાં ખરે ! ઝેરી જનાવર છે;
દગાથી ડંસ તે દે છે ગણો ! ઘાતક ખરાખર છે !

ઘ્યસન ખુરાં ગણાયે જે અફિણ ગાંજો શરાંખી છે;
સકળ કરતાં અધિક ભણો ખુશામતથી ખરાખી છે !
કથે શંકર સુણો ચારો ! નથી હું ગર્જતો ગવે;
ખુશામતને સદા ત્યાગી થજો સત્યાગ્રહી સર્વે !

પુશામતથી રાજ થનારને !

—ગઝલ—

તમે ખોલી રહ્યા ભાઈ ! અમોને ખોલવા દેશો !
 અમારા દિલનું તાળું ખુશીથી ખોલવા દેશો ! તમે.
 તમે ખોલ્યા બધું સાચું ! કહીશું કેમ હા એ હા ?
 ખરું મોટું હૃદય કાંટે તપાસી તોલવા દેશો ? તમે.
 ગપાટાના સપાટા એ તમારા કામ ના આવે;
 ભરેલી છે અગર ખાલી ? ફળીને ફેલવા દેશો ! તમે.
 તમે ખોલ્યા પટારામાં લયો મુક્તાફળો મોંઘાં;
 અમારાથી મનાયે ના પટારો ખોલવા દેશો ! તમે.
 અમે તો સત્યના સાથી પુશામત છે ખરે ખારી !
 અમારી અદ્વ્ય ખુદ્દિથી અરે ! અવલોકવા દેશો ! તમે.
 તમે માહું લગાડો તો તમારી મુખંતા મ્હોટી !
 તપ્યું ને હોય મસ્તિક તો જરા ઠંડુ થવા દેશો ! તમે.
 કથન લાગે કદી કડવાં અમોને ને નહિં ચાહો !
 રજા આપો અમે રાજ ! જીગરથી હા જવા દેશો ! તમે.
 પુશામતના તમે માલિક ! પુશામતખોર છે અઝઝ;
 ભલે લેગા કરી ખુદ્દિ તમારી બોળવા દેશો ! તમે.
 છતાં પણ શેઠજી મ્હાસ ! શિખામણ રંકની માની;
 બસન ઝાઝું પુશામતનું ગળે ના બાજવા દેશો ! તમે.

“ તો શું થયું ? ”

ગઝલ સોરઠી (હરિગીતમાં પણ ગવાશે.)

હરિ ભજન કર ! હરિભજન કર, ! હરિ ભજનમાં હિત છે રહ્યું,
કિરતાર નામ ઉચ્ચારતાં, આયુ વહ્યું—‘ તો શું થયું ? ’
નીતિ નીયમને પાળતાં, અનીતિ ઊરેથી બાળતાં:
સત્સંગને સંભાળતાં, દુઃખ જો સહ્યું—‘ તો શું થયું ? ’
થઈ સત્યનો સાથી સદા, જીહું ઉચ્ચરવું ના કદા;
આવી પડે જો આપદા, સુખ સૌ ગયું—‘ તો શું થયું ? ’
પરમાર્થમાં ધન આપતાં વળી કદ કૈનાં કાપતાં;
સ્થળ સ્થળ સદાવ્રત સ્થાપતાં, કૈ ના રહ્યું—‘ તો શું થયું ? ’
તુચ્છ લોભ લાલચ ટાળતાં, કટુ કામ ક્રોધ વિહારતાં;
મન મોહ માયા મારતાં, મૃત્યું થયું—‘ તો શું થયું ? ’
પરકાજ કદ ઊકાવતાં, સુખ સૌ તજ્યાં મન ભાવતાં;
નિજ દેશ સેવ બળવતાં, શિર જો ગયું—‘ તો શું થયું ? ’
હરિ ભજન કર ! હરિ ભજન કર ! હરિ ભજનમાં હિત છે રહ્યું;
કિરતાર નામ ઉચ્ચારતાં, આયુ વહ્યું—‘ તો શું થયું ? ’

પરોપકાર !

—ગઝલ—

પ્રભાકર તે પ્રકાશીને જગત સેવા કરે છે કાં ?
 અહા ! 'રજનીપતિ' નિત્યે નલે ફરતો ફરે છે કાં ? પ્રભાકર.
 નવાણો નીરથી ભરવા પકવવા પાક હા ! ક્ષેત્રે;
 નિયમસર મેઘ સૃષ્ટિમાં અહા ! વૃષ્ટિ કરે છે કાં ? પ્રભાકર.
 સકળના પ્રાણનો રક્ષક મધૂરો છે અહા ! વાયૂ;
 વિના સ્વાર્થે વહે સઘળે વકુરી વાપરે છે કાં ? પ્રભાકર.
 ગ્રહી કરમાં કુહાડીને સુખડને છેદશે કોઈ;
 ભલે ને અગ્નિમાં નાંખે સુગંધી હા ! રકુરે છે કાં ? પ્રભાકર
 ચરે જંગલ તણો ચારો મહિષી ગાય ને બકરી;
 મધુરું દુધ આંચળથી છતાં લેને ઝરે છે કાં ? પ્રભાકર.
 તપેલો તાપથી પંથી વિસામો વૃક્ષનો લે છે;
 પછી પથ્થરથકી મારે છતાં ફળ હા ! ખરે છે કાં ? પ્રભાકર.
 સદાચરણી અને સંતો તણું ખુરું કરે કોઈ;
 છતાં પરમાર્થના પ્રેમી હયા હરહમ ધરે છે કાં ? પ્રભાકર.
 કથે 'શંકર' ભલા લોકો પરાયાં કષ્ટ કાપે છે;
 અહા ! પરમાર્થના માટે ઘટે તો પ્રાણ આપે છે ! પ્રભાકર.

સોરઠો.

ઉપકારે ઉપકાર, કરનારા જન ઠેંક છે;
 અપકારે ઉપકાર, કરનારા જન જૂજ છે;

બુરી આદત ચાને દુર્ગુણદર્શક !

—ગઝલ—

મળે શરબત છતાં ખ્યાલી શરાબે રે ! ભરે છે કાં ?
 ખરે ! ખીસ્સે બની ખાલી નશે બ્યસની કરે છે કાં ? મળે.
 મનોહર મેનકા જેવી રૂપાળી ઘર વિષે રામા;
 છતાં છટકેલ રાંડોમાં રખડતા ! રે ! ફરે છે કાં ? મળે.
 કરે કિરતાર સર્વે પણ કર્યું મહેં એમ માનીને;
 અલિમાને બની અંધા હુંપદ ગદ્દા ધરે છે કાં ? મળે.
 દોષકની જ્યોતને ઝાંખી પતંગો લાન ભુલીને;
 ઉડે છે ભેટવા તહેને બળે છે રે ! મરે છે કાં ? મળે.
 જળાશય છે ભર્યા જ્યાં ત્યાં તથાપિ કાક પક્ષીઓ;
 પનીહારી શિરે મટકી તહાં ચંચૂ ભરે છે કાં ? મળે.
 ભરીને પય તણું ખ્યાલું મણિધરને તમે પાશો;
 હળાહળ ઝેરની ધારા મુખેથી રે ! ઝરે છે કાં ? મળે.
 જુગારે સૌ ગુમાવ્યું છે બન્યો બેહાલ હા ! બંદો;
 છતાં અફસોસ ! મન તેનું જુગારે જો ઠરે છે કાં ? મળે.
 કરી છે કેદની યાત્રા અરે ! કેં વાર દંડાયો;
 તથાપિ ચોર સૌ ચુકી ફરી પરધન હરે છે કાં ? મળે.
 કર્યો ઉપકાર જન કો'એ ભુલી આભાર સૌ તહેનો;
 કૃતદ્રી નીચ અપકારી ખુરું તહેનું કરે છે કાં ? મળે.

*

*

*

*

કથે “શંકર” સુણો શાણા ! પડી આદત ટળે-ના તે;
 ધુવે બે કોયલા તો પણ સફેદીમાં બળે-ના તે.

“ નહિં સાહસ કરો કોઈ ! ”

—ગઝલ—

કરો જે કામ હે ખ્યારા ! ખરું ખોટું જાણે જોઈ;
 વિચારીને લરો પગલું નહિં સાહસ કરો કોઈ ! કરો.
 ખનીને ક્રોધમાં અંધા કરે સાહસ અરે ! સંધા;
 ખુરું થાતાં રહે રોઈ નહિં સાહસ કરો કોઈ ! કરો.
 ભમાવ્યા ના ભમો કો'ના કરો ના કાનને કાચા;
 સુખો સૌ ખેસશે ખોઈ નહિં સાહસ કરો કોઈ ! કરો.
 નિહાળો નેત્રથી તો પણ તપાસો પૂર્ણ હે ખ્યારા !
 લલે હો કામ હરકોઈ નહિં સાહસ કરો કોઈ ! કરો.
 પડ્યા છે કૈં જનો એવા ચઢાવે ચિત્ત ચગડોળે;
 ભરૂંસે ના રહો ભાઈ ! નહિં સાહસ કરો કોઈ ! કરો.
 *હતી હા ! વિપ્રની નારી બિચારા નોળને મારી;
 કરી સહસાજ પસ્તાઈ નહિં સાહસ કરો કોઈ ! કરો.
 *કર્યો સંહાર પોપટનો ખચાવ્યો ઝેરથી જેણે;
 પછી રાજા રહ્યો રોઈ નહિં સાહસ કરો કોઈ ! કરો.
 હજારો દાખલા એવા બન્યા કૈં ને નવા બનતા;
 ગણો સહસા ઉડી ખાઈ નહિં સાહસ કરો કોઈ ! કરો.

* ગુજરાતી દેશબુક્કની કવિતા ‘સિદ્ધપુર નામે સુંદર ગામ’ વાંચો !

* “ ” ” ” ‘ધોધા પાટણ ગામ ગંભીર’ વાંચો !

સુધારા વધારા સાથે સાતમી આવૃત્તિ બહાર પડી છે !!

❧ સચિત્ર ❧

મણિકાન્ત-કાવ્યમાળા.

લેખક, “મણિકાન્ત” હળધરવાસવાળા.

બોધક ગઝલોનો ભંડાર ! સુંદિર ચોત્રીસ ચિત્રો !!

નીતિ, ભક્તિ, શૃંગાર, વૈરાગ્ય તથા પ્રસ્તાવિક કાવ્યોથી ભરપૂર, ઉંચા કાગળો ઉપર છાપેલું, પાકી બાંધણીનું રૂપેરી બોર્ડરમાં પાંચ નામવાળું ઉપપ પાનાનું દળદાર પુસ્તક. મૂલ્ય રૂ. ૨-૮-૦ પોસ્ટેજ જુદું.

સોલ એજન્ટસ:-સોજીતરીયા બ્રધર્સ-બુકસેલર્સ.

ટે. લખમીદાસ ખીમજીનો માળો, ગણેશવાડી-મુંબઈ નં. ૨.

તથા

શંકરલાલ મગનલાલ પંડ્યા.

ટે. ગાયવાડી, માધવજી ઠાકરશીનો નવો માળો.

પોસ્ટ નં. ૨, મુંબઈ.

સોનેરી શિખામણ !

ગઝલ સોરઠી (હરિગીતમાં પણ ચાલશે.)

કીર્તિ કલંકીત જે કરે એ કાર્ય તો કરવું નહિ !
અપયશ અપાવે જે અરે ! એ રીત આચરવું નહિ !

અનીતિ તણા આગારમાં !
અખો ઉડે જ્યાં બહારમાં !
વ્યસની તણા વ્યવહારમાં !
પળવાર પણ ઠસ્તું નહિ !

બોધ્યું વચન તે પાળવા !
ખોટાપણાને ખાળવા !
હા ! સત્યને સંભાળવા !
દુઃખ જે પડે ડરવું નહિ

વ્યભાચારને વૈરી ગણા !
રે ! મોહ મમતાને હણા !
રસ્તો તને લાલચ તણા !
પર દ્રવ્યને હરવું નહિ !

પરમાર્થને પ્યારો કરો !
અસ ધ્યાન ઈશ્વરનું ધરો !
ભક્તિ તણું લાચું ભરો !
ફટકેલ થઈ ફરવું નહિ !

કીર્તિ કલંકીત જે કરે એ કાર્ય તો કરવું નહિ !
અપયશ અપાવે જે અરે ! એ રીત આચરવું નહિ !

“જનુની જણ તો જણ જન એવા !”

ચંદ્રાવળા છંદ.

(૧)

જનુની જણ તો જણ જન એવા, દાતા, ભક્તા, શ્રે,
સ્વદેશની સેવામાં દાના, પર ઉપકારી પૂર;
પર ઉપકારી પૂર કહાવે, જે બોલે તે તુરત બળવે,
નહિ પથ્થર તે ઝવેર જેવા, “જનુની જણ તો જણ જન એવા !”

“દાતા” :—

(૨)

દયા તણો દરિયો છે ‘દાતા’, હૌનપર જેનો ખ્યાર,
ભૂખ્યાને ભોજન તે આપે, અપંગનો આધાર;
અપંગનો આધાર ન ડરતા, પરમારથમાં ધન વાપરતા.
કૃપણ કદી ના મનથી થાતા, દયાતણો દરિયો છે ‘દાતા’ !

“ભક્ત” :—

(૩)

ભૂધરની ભક્તિ મન ભાવે, ગાતા તેનું ગાન,
કામ, ક્રોધ, મદ, માયા ત્યાગે, જ્ઞાન વિષે ગુલતાન;
જ્ઞાન વિષે ગુલતાન રહેતા, હરદમ હરિનું નામજ લેતા,
સૌપર સરખો ખ્યાર બતાવે, ભૂધરની ભક્તિ મન ભાવે !

“ શૂરો ”:—

(૪)

શોભે રણસંગ્રામે ‘ શૂરો ’ ધરી ઢાલ તલવાર,
દુશ્મનના હળમાં જૈ ધૂમે, ડરે, નહિં તલભાર;
ડરે નહિં તલભાર હૃદયમાં, હોય ભલે તે બારી ભયમાં,
પ્રાણ અર્પવામાં પણ પૂરો, શોભે રણસંગ્રામે ‘ શૂરો ’ !

(૫)

‘ જનુની જણુ તો જણુ જન એવા,’ કવિ, લેખક, ગુણવાન,
લેખ લખી સંસાર સુધારે, જેને અંતર જ્ઞાન;
જેને અંતર જ્ઞાન રહે છે, જળ સમ જગમાં જ્ઞાન વહે છે,
સ્વદેશની કરતા તે સેવા, ‘ જનુની જણુ તો જણુ જન એવા’ !

“ જનુની ના જણુજે જન એવા ! ”

અંદાવળા છંદ.

(૧)

જનુની ના જણુજે જન એવા, લુચ્ચા ચોર લખાડ,
અભિમાની અવગુણના પોષક, કરે ન કો ‘ પર પા’ડ;
કરે ન કો ‘ પર પા’ડ કદાપિ, અપંગને કેં શકે ન આપી,
જાણુ તે જન છે જડ જેવા, ‘ જનુની ના જણુજે જન એવા’ !

(૨૪)

(૨)

જનુની ના જણુજે જન એવા, વ્યભિચારી ચંડાળ,
આપમતલખી અને અદેખા, ખોટું આપે આળ;
ખોટું આપે આળ ખરાને, ભાર રૂપ તે છેજ ધરાને,
જાણુ જનાવર એરી જેવા, 'જનુની ના જણુજે જન એવા' .

(૩)

જનુની ના જણુજે જન એવા, જે 'ચુગલી કરનાર,
લોળા જનનાં દિલ ભભાવે, દુર્ગુણના ભંડાર;
દુર્ગુણના ભંડાર કહાવે, માત પિતાનું નામ લખાવે,
જનમે તુજને દોષજ દેવા, 'જનુની ના જણુજે જન એવા' !

(૪)

જનુની ના જણુજે જન એવા, લોભી ને કંભુસ,
' પૈ ' ના પરમારથમાં આપે, મૂખાં મજખીચૂસ;
મૂખાં મજખીચૂસ કહાવે, ખાય ન પોતે ના ખવરાવે,
સ્વદેશની કરતા ના સેવા, 'જનુની ના જણુજે જન એવા' !

(૫)

જનુની ના જણુજે જન એવા, નિમકહરામી હોય,
ખાતા જેતું ખોદે તેતું, નહિં વિચારી જોય;
નહિં વિચારી જોય કદાપિ, ભલે ભરૂંસે રહો તથાપિ,
છે જીવતા પણ શખના જેવા, 'જનુની ના જણુજે જન એવા' !

“ શયતાન કે સદ્દો ? ”

—ગઝલ—

લગાડી લેશ લાલચને, ફસાવે હાય ! ફાંસામાં;
 કદીજીનું કતલ કરનારો, ઝરે ! શયતાન કે સદ્દો ?
 ઝરે ! સદ્દા તણા સાથી, સુવે ના શાન્તતા સારી;
 ઠરી ના ઠામ ઠરનારો, ઝરે ! શયતાન કે સદ્દો ?
 બતાવી ગોળતું ગાડું, જમાડે ઝેરના લાડું;
 સંબંધીનેજ છળનારો, ઝરે ! શયતાન કે સદ્દો ?
 તબવે લાજ ને લક્ષ્મી, કરાવે કર્મ કેં ફૂડાં;
 દગો કરતાં ન ડરનારો, ઝરે ! શયતાન કે સદ્દો ?
 કરાવી ને કરજ કેં ને, કઢાવ્યાં કેંક દેવાળાં;
 કપટ ભાંડાર ભરનારો, ઝરે ! શયતાન કે સદ્દો ?
 પડી કેં પાસમાં તેના, સુવા પીસ્તોલ મારીને;
 પલકમાં પ્રાણ લેનારો ઝરે ! શયતાન કે સદ્દો ?
 ઝરે કેં ઝેર-પી-સુતા, ડુપ્પા કેં હાય જે દરિયે;
 ખરેખર ! ખૂન પીનારો, ઝરે ! શયતાન કે સદ્દો ?
 કહે ‘શંકર’ સુણો ખ્યારા ! ખુરો છે છંદ સદ્દાનો;
 સકળ સુખનેજ હરનારો, ઝરે ! શયતાન કે સદ્દો ?

ઐક્યતા !

—ગાઝલ—

અમારું તે તમારું છે, તમારું તે અમારું છે;
 અમારા ને તમારામાં, પ્રભુનું નામ ખ્યારું છે.
 અમે જગદીશને લજીયે, તમે અઘ્ઘાહ ઉચ્ચારો છો;
 અમે શ્રી રામને રટીયે, તમે રહેમાન ધારો છો.
 અમે ગીતા તણા રાગી, તમે કુરાન માનો છો;
 સકળનું તત્ત્વ છે એક, છતાં કાં લેદ જાણો છો ?
 તમે છો હિંદના બેટા, અમે પણ હિંદના જાયા;
 બિરાદર આપણે બન્ને, સકળને હિંદની છાયા.
 અરેરે ! ! ધર્મના લીધે, ગણો જૂદાઈ કાં ખ્યારા ?
 કુસંપે કલેશ કાં માંડો ? અરે ઓ બંધુઓ મહારા.
 લલો સુલતાન અકબરશાહ, પ્રજામાં લેદ ના રાખ્યો;
 ગણી સૌ કોમને સરખી, અમરરસયશતણો ચાખ્યો.
 કુસંપે નાશ થૈ લક્ષ્મી, કુસંપે દેશ છે દુઃખિયો;
 તજી તોફાન જાતીનું, બનાવો દેશને સુખિયો.
 અરે ! ઓ ! બંધુ હિંદુઓ ! બિરાદર હે ! મુસલમાનો !
 બનો એકત્ર નિજ માટે, સ્વમાતા હિંદને જાણો.

“ કયમ ચાલશે ? ”

ગઝલ સોરઠી—(હરિગીતમાં પણ ગવાશે.)

તેડું થયું કિરતારનું, માન્યા વિના ‘ કયમ—ચાલશે ? ’

ગાંખી થઈ જમહૂતની, જાવા વિના ‘ કયમ—ચાલશે ? ’

જાનું મજલ ગઢોટી તહીં, તૈયારી કેં કીધી નહિં;

ભાથું ભર્યું ના સાથ કેં ભાથા વિના ‘ કયમ—ચાલશે ? ’

શણગાર ધારી અંગમાં, રમતો ત્રિયાથી રંગમાં;

રામા ન આવે સંગમાં, રામા વિના ‘ કયમ—ચાલશે ? ’

મિત્રો મહીં તું મ્હાલતો, ફઠ્ઠડ બની ફરતો હતો;

ના એકલો કેં એ જતો, સોબત વિના ‘ કયમ—ચાલશે ? ’

સેવક તણા સહવાસમાં, હુકમો કર્યો હુલ્લાસમાં;

નોકર મળે ના સાથમાં, આકર વિના ‘ કયમ—ચાલશે ? ’

સુખ ભોગનાં સાધન ઘણાં, હાજર હતાં કેં ના મણા;

અંતે ન કીધાં આપણાં, તેના વિના ‘ કયમ—ચાલશે ? ’

માયા અને મિલકત ખરે ! મુકી જવું પડશે—અરે !

નાણાં નકામાં આખરે, નાણાં વિના ‘ કયમ—ચાલશે ? ’

પરમાર્થ તો પ્રીતે કરો, ભક્તિ તણું ભાથું ભરો;

કલ્યાણ—કાયાનું કરો, તેના વિના ‘ કયમ—ચાલશે ? ’

મોહતરીયા બ્રધર્સ.

બુકસેલર, પબ્લીશર્સ, એન્ડ કમીશન એજન્ટ્સ.
 ઠ. ગણેશવાડી લખમીદાસ ખીમલનો માળો, ચોસ્ટ નં. ૨ મુંબઈ.
 અમારે ત્યાંથી દરેક જાતનાં પુસ્તકો ઑડર મળે વી. પી. થી
 રવાના કરવામાં આવશે. બહાર ગામના ઑડરો ઉપર પુરતું.
 બુકસેલર તથા સામટી નકલો ખરીદનારને સાફ.
 કમીશન આપવામાં આવશે.

લખો ઉપરના સીરનામે.

“ તે દુનિયાના દેવતા !!! ”

—સારઠા—

- નારાયણનું નામ અંતરથી અળગું નહિ;
હરદમ રટતા રામ, ‘ તે દુનિયાના દેવતા ! ’ ૧
- પરમારથમાં પૂર પરહિત માટે પ્રાણ દે,
દયા થકી ના દૂર ‘ તે દુનિયાના દેવતા ! ’ ૨
- બુઠ તણી ના બાણ, સત્ય સદા જે બોલતા;
છે સદ્ગુણની ખાણ, ‘ તે દુનિયાના દેવતા ! ’ ૩
- પરધન પરની નાર, પેખીને લલચાય ના;
ગણે અસિની ધાર, ‘ તે દુનિયાના દેવતા ! ’ ૪
- અંતર-ના અભિમાન, જ્ઞાન હૃદયમાં ગરજતું;
દે સૌને સન્માન, ‘ તે દુનિયાના દેવતા ! ’ ૫
- અપંગનો આધાર, ભુખ્યાને ભોજન દીયે;
દુઃખીયાનો દાતાર, ‘ તે દુનિયાના દેવતા ! ’ ૬
- લોભ ક્રોધ ને કામ, અંતરથી અળગાં કરે;
મોહ તણું ના નામ, ‘ તે દુનિયાના દેવતા ! ’ ૭

પર દુઃખ દેખી આપ, આંસુડાં આંખે ભરે;
 દિલે દયાની છાપ, ' તે દુનિયાના દેવતા ! ' ૮
 નિર્મળ આપે ન્યાય, પક્ષપાત ખ્યારો નહિ;
 સાચાને જે સ્હાય, ' તે દુનિયાના દેવતા ! ' ૯
 સ્વદેશની જે સેવ, કરતા રનેહ થકી સદા:
 'તે દુનિયાના દેવ,' શાખ લખો "શંકર" તણી. ૧૦

ક્રોધ વિષે !

સ્લવંગમ છંદ.

ક્રોધ ક્ષણીધર નાગ, કદી ના પાળશો;
 ક્રોધ કરાવે રાગ વૃથા ચિત્ત બાળશો;
 ક્રોધ કરાવે વેર, સુખુદ્ધિ કાપશે,
 ક્રોધ હળાહળ ઝેર, રંગે રંગ વ્યાપશે !
 ક્રોધ કરે યશ જાય, પલકમાં આળ દે,
 ક્રોધ કરે દુઃખ થાય, અરે અપવાદ દે,
 માટે મહારા મિત્ર, તને એ ક્રોધને,
 થાને સદા પવિત્ર, સુધી આ બોધને !

વચન પાળવા વિષે !

ગઝલ—(હરિગીતમાં પણ ગવાશે.)

બોલી વચન પાળે નહિ ને કાલ તોડે આપનો;
 વિશ્વાસ કે તેનો કરે ? સારો ભરૂંસો સાપનો. બો.
 હોયે ખરો કુળવાન તે નિજ ટેકને છોડે નહિ;
 શિરભય તો પણ શું થયું ? દર્ધ કાલને તોડે નહિ. બો.
 સરતો કરે છે સ્નેહથી, આવે સમય ને હારવા;
 બે બોલ થાયે બાયલા, સરતો કરે ઝખ મારવા. બો.
 આપે શિખામણ અન્યને પણ બોલ બોળે આપનો;
 તે જીંદગીમાં ઘુળ છે, ને કાલ તોડે આપનો, બો.
 આપ્યું વચન તે પાળવા, હરિશ્ચંદ્ર દુઃખ પામ્યા ખરે;
 વિક્રય કરી સુત નારનો, પોતે રહ્યા નિચના ઘરે. બો.
 આપ્યું વચન નીલાવવા, બળે રાય પાતાળે વસ્યા;
 પાંડવ ગયા વનવાસ પણ, તે સત્યથી ડગના ખસ્યા. બો.
 આપ્યું વચન તે પાળવાને, પ્રાણ છોડ્યો દશરથે;
 ગુણો ગવાયા સૃષ્ટિમાં, કવિઓ કવિતામાં કથે. બો.
 વાણી વદે 'શંકર' સદા, ને બોલ બોલ્યો પાળશે;
 કિરતાર કરશે સ્હાયરે ! ને ટેકને સંભાળશે. બો.

મિત્રતા ઉપર જળ અને દૂધનું કષ્ટાંત !

—ઈંદ્ર વિજય છંદ.—

પ્રીત કરો જન જોઈ જરા કહોં કામ પડે ન તુટેજ કદાપિ,
ભીડ અને લયમાંજ સદા, તન ને ધન દે પળમાં પશુ આપી;
મોજ કરે સુખમાં રહી સંગ, પડે દુઃખ તો ન શકે ભય કાપી,
સ્વાસ્થ સાધક મિત્ર તજો કદી હિમ્મત લેશ શકે નવ આપી.૧

વારિ અને પયને પ્રીત છે કહોં દૂધ વિષે જળને જન નાખે,
રૂપ અને દર્ધ સ્વાદ સદા દુધ હેત થકી નિજમાં જળ રાખે;
દૂધ રહુલે રહુડતું નિરખી બળી અંતરમાં મુખથી જળ બાખે;
આશ્રમ લેઈ અરે ! તુજમાં જીવવું કયમ હાયાં ગમે તુજ પાખે ?૨

એમ કહી પય પાસ રહી જળ બાળતું ખેલ કરી નિજ કાચે,
દેખી અંતિ દુઃખ મિત્ર તણું દૂધ અગ્નિ વિષેજ પછી ઉભરાયે;
કોઈ લઈ જળને નૌરશે પયમાં કદી જો જળ તો ખુશ થાયે,
મિત્ર મળે સહુ કષ્ટ તણ પય શાન્ત પડી ઉભરોજ સમાયે.૩

સાધારણ જ્ઞાન મળતાં ઉન્નત થયેલા જીવ-હંસને ઠપકો !

(આધવજી સંદેશો કહેજો શ્યામને—એ રાહ.)

સુણ ઓ હંસા ! ઠપકો આપું હિતનો,
ના ઉન્નત થા અંતરમાં આહું ભાર જો;
ઉપમાને હજી યોગ્ય નથી તું હંસની,
એ ઉપમા છે સદ્ગુણનો શણગાર જો ! સુણ.

પય પુરું વિદ્યાનું તહે પીધું નથી,
નથી થયો તું જ્ઞાન વિષે ગુલતાન જો;
જ્ઞાન ચીજનો અંત નથી અવની વિષે,
અધૂરા જ્ઞાને મૂર્ખ બન્યો મસ્તાન જો ! સુણ.

હંસ થયો પણ પય-જળ બૂદ્ધાં નહિં કરે,
મૌકિક ચારો તુજથી નહિં ચરાય જો;
કમળ વને વસવાનું તુજને ના ગમે,
તેમ છતાં કાં ફેગટ તું ફૂલાય જો ! સુણ.

પય-જળ બૂદ્ધાં કરવાની વિદ્યા ભણી,
મૌકિક ચારો ચરતાં હંસા શિખ જો;

તો,' તો તુજને હંસ ખરો કહું હેતથી,
નહિં તો ખગ-ખગ કરતાં નહિં અધિક જો ! સુણ.

ત્હારાથી અધિકા જ્ઞાની છે સૃષ્ટિમાં,
હું પદ છોડી કર સદ્ગુરુનો સંગ જો;
મુક્તિની મુક્તિ જાણ્યામાં આવશે,
ભવસાગરને તરશે તો છે રંગ જો ! સુણ.

કન્યાવિક્રય વિષે !

લાવણી. (મુજ ઉપર ગુજરી-એ રાહ.)

હે આર્ય બંધુઓ સુણો, શિખ આ સારી;
“ કન્યાવિક્રય ” કરો બંધ બિનંતી મહારી ! ૧

જો જન લઈ પૈસા નિજ પુત્રીને દેશે;
તે પાપ તણા લઈ પુંજ દુઃખ ભોગવશે. ૨

પૈસાના લોભે જુએ નહિં વર સારો;
પછી તે કન્યાનો બળી જાય જન્મારો. ૩

સાસરીયે જાતાં સુખવૃત્તિ નહિં આવે;
જીવ રહે અતિ ઉદાસ દુઃખ બહુ લાવે. ૪

હોય બુદ્ધો પણ ધનના લોભે પરણાવે;
એ રંક સુતાને સુખ કદિ ના આવે. ૫

એ બુદ્ધો સાથે ઘર શી રીતે માંડે ?
પ્યારી પુત્રી તે ન્હાની વયમાં રાંડે. ૬

પામે નહિ સુખ સંસાર તણું તે પ્યારા;
કરો બંધ તમે “કન્યાવિક્રય” ના ધારા. ૭

દે શ્રાપ પછી માળાપો મહારાં મરજો !
હે પ્રભુ ! તેમનો નરકે વાસો કરજો. ૮

થાય પુખ્ત ઉમ્મરે તે તનયા તો જ્યારે;
કરે વ્યભિચાર ને અનાચાર તે ભારે. ૯

શાસ્ત્રોની વાતો ધ્યાન મહીં તો ધારો;
પૈસાના લોભે કરો ન વિક્રય ચારો ! ૧૦

તે પૈસા તમને પચન થશે નહિં ભાઈ;
લેશો તે કરતાં જશે વિશેષ તણાઈ. ૧૧

‘કન્યાવિક્રય’ થી લાભ નથી કંઈ ચારો !
પુત્રીનો પૈસો ગાય રૂદ્ર સમ ધારો. ૧૨

‘કન્યાવિક્રય’ કરનાર અતિ દુઃખ પામે;
‘ફટ ફટ’ દુનિયામાં થાય આબરૂ વામે. ૧૩

‘ કન્યાવિક્રય ’ થી દેશ થયો બે હાલ;
હે મિત્ર માલ્યરા ! નજરે તે તું ન્યાળ. ૧૪

વહે વાણી શંકરલાલ મિત્ર ચો ! મારા;
કરો બંધ તમે ‘ કન્યાવિક્રય ’ ના ધારા. ૧૫.

દાડના દુર્ગુણ વિષે !

એકત્રીસો સવૈયો.

દાડમાં દુર્ગુણ છે ઝાઝા, તેમ છતાં નવ કેમ તબાય ?
દ્રવ્ય અને કીર્તિની હાની, કાહ્યો પણ ગાંડોજ ગણાય;
સ્વાદ નથી ન સુવાસ મળે કેં, પણ પીધે મુંખડુ ગંધાય,
શરીર સંપત્તિનો ક્ષય થાયે, માન ભંગ એથીજ થવાય. ૧

છાપન કોટી ચાદવ કેરો, મજપાનથી વર્જીએ ઘણુ,
શરા સિકંદર રાજાએ પણ, દાડથીજ સુખાન્વે પ્રાણ;
કેં રજપૂતો શરાખ પીને, થયા ખરાખ નથી અણુજાણુ.
માટે મિત્રો શિખ સુણીને, તમે તમે એ અવગુણ ખાણુ. ૨

પ્રેમ કથાના સુધારા વધારા તથા ગીતાજીના પહેલા
અધ્યાયની ગઝલના વધારા સાથે સચિત્ર આઠમી
આવૃત્તિ છપાઇને બહાર પડી છે ! !

સચિત્ર-નિર્માણી નિર્મળા

યાને એક યુવકની કરુણાજનક પ્રેમકથા !

સુંદીર આર્ટપેપરનું ત્રણ રંગમાં ચિત્રવાળું પુઠું તથા
નાયક, નાયિકાનાં સુંદીર છ ચિત્રો યુક્ત સારા કાગળમાં
છાપેલું ૮૦ પેજનું આકર્ષક પુસ્તક કીં. ૦-૬-૦

તા. કઃ—બુક્સેલરોને તથા સામગ્રી કોપી ખરીદનારને
સાફ કમીશન આપવામાં આવશે. છુટક નકલ મંગાવનારે
૦-૬-૬ ની પોષ્ટની ટીકીટ બીડવી. છુટક વી. પી. કરવામાં
આવશે નહિ.

શું આપ ગઝલમાં ગુલતાન થયા છો ?

જો આ પુસ્તક વાંચતાં આપને રહેજ પણ આનંદ
પ્રાપ્ત થયો હોય તો ઉત્તમ ગઝલોના ભંડારરૂપ સુંદીર
૩૪ ચિત્રોયુક્ત સચિત્ર “મણિકાન્ત કાવ્યમાળા”
તાકીદે મંગાવો. લગભગ ૩૫૫ પેજ. કીં. રૂ. ૨-૮-૦

સોલ એજન્ટસઃ—

સોજીતરીયા પ્રધર્સ, બુક્સેલર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ.

કે. ગણેશવાડી, મુંબઈ-નં. ૨.

ગર્વ વિષે !

—કુલણા-છંદ.—

તજ અરે ! માનવી ! તુચ્છ અભિમાનને,
 સાર કે' ના મળે ગર્વ કીધે;
 હુઃખનું વારી તું ગર્વ ગણજે સદા,
 નાશ સુખ સૌ થશે તેહ પીધે;
 ગર્વ છાજ્યો નહિં, રાય રાવણ તણો,
 સંપત્તિ સંતતિ હા ! ગુમાવી;
 પ્રાણ અર્પણ કર્યો ! ગર્વની ધૂનમાં !
 દહાણ કાઢ્યું નહિં ગર્વ લાવી.

તંબાકુની “બીડી” વિષે !

કુંડળીયો.

બીડીમાં બહુ દોષ છે, અવગુણમાં આબાદ,
 રક્તતાણું પાણી કરે, મધુર નથી કે' સ્વાદ;
 મધુર નથી કે' સ્વાદ, છતાં સૌ લોક પીંચે છે,
 ખાંસીને ક્ષય થાય અરે ! પણ કોણ ખર્ડીયે છે ?
 કહે દિજ શંકરલાલ ચ્હડો ના રોગ સીડીમાં,
 પૈસા પાણી થાય, ગુણ નથી કે' ‘બીડીમાં.’ ૧

સંસારમાં સંપૂર્ણ સુખી કોઈ નથી !

હરિગીત—છંદ.

ધન સંપત્તિમાં કમ નથી, ભંડાર તો ભરપૂર છે,
કીર્તિ તથા કિલ્લો ચણ્યો, વ્યાધિ થકી તન દૂર છે;
પણ સંતતિનું સુખ નથી, ચિતડું સદા તેથી બળે,
આ સારવિણ સંસારમાં, દુઃખ મુક્ત જનકો' નવ મળે ! ૧

સુખપાલ ઘોડા ગાર્ડીને, ચાકર તથા ટોટો નથી,
બહાલાં સગાંનો સ્નેહ છે, પ્રિય નારનો જોટો નથી;
પણ વ્યાધિ તનથી ના ખસે, ના વૈદ ઘરમાંથી ટળે,
આ સારવિણ સંસારમાં, દુઃખ મુક્ત જનકો' નવ મળે ! ૨

વિદ્વાન ને ગુણવાન છે, યુવાન ને કુળવાન છે,
છે સંતતિનું સુખને શરીરે સદા બળવાન છે;
પણ પાસ કોડી નવ મળે, ચગદાય પરના રણ તળે,
આ સારવિણ સંસારમાં, દુઃખ મુક્ત જનકો' નવ મળે ! ૩

રાજા મહારાજા થયા, મુલકો હબારો ભેળવ્યા,
 પૈસા ગ્રહી પર રાજ્યના લાંડાર લેગા લેળવ્યા;
 પણ નાર કુલટા નિવડયાથી, ગર્વ રાજાનો ગમે,
 આ સારવિણ સંસારમાં, દુઃખ મુક્ત જનકો' નવ મળે ! ૪

કૈને કુટુંબનું દુઃખ છે, કૈના શરીરે રોગ છે,
 ધન સંતતિ વિણ કૈં દુઃખી, બહાલાં મુઆનો શોક છે;
 એ રીત કો'ના શિરપરે, સંપૂર્ણ સુખ જળ નવ ઢળે,
 આ સારવિણ સંસારમાં, દુઃખ મુક્ત જનકો' નવ મળે ! ૫

વ્યભિચાર વિષે.

લાવણી—(મુજ ઉપર મુજરી પિતા પાદશાહ) એ રાહ.

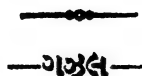
હે આર્ય બંધુઓ સૂણો વિનંતી મહારી;
 વ્યભિચાર મહા અપરાધ બહુ દુઃખકારી. ૧

વ્યભિચારી જનની નથી આખરૂ જગમાં;
 લૈ હસ્ત કુહાડો મારે છે નિજ પગમાં. ૨

પૈસાની હાની થાય આળ ઝટ આવે;
 છટકેલો કહે છે લોક લાજ ના લાવે. ૩

- વળી સુવે નહિ કે દિન શાન્તતા ધારી;
 વ્યભિચારી જનની નિંદ ગઈ પરવારી. ૪
- વ્યેભિચાર કપાવે શિર અરેરે !! પળમાં;
 વ્યભિચારી જનનો જીવ સદા જોખમમાં. ૫
- ચોરિ જોઈ ને કેં પાપ કરાવે જનને;
 રે ! કરે અતિ બેહાલ હરે તન ધનને. ૬
- પરનાર પતિવૃત્ત ભંગ કરો ના ભાઈ !
 પરનાર નર્કનું દ્વાર તજો દુઃખદાઈ. ૭
- જેવી પોતાની નાર અન્યની એવી;
 કાં હરો પરાયો માલ ? દુષ્ટતા કેવી ! ૮
- પર નાર તણા થૈ યાર ખુબાર થયા કેં;
 કેંએ છોડ્યા નિજ પ્રાણ કાળ મુખમાં જ. ૯
- નિજ નાર મીષ્ટ પય પાન તજીને ભટકો;
 વ્યભિચાર હજાહજા ઝેર પોતાં ના અટકો. ૧૦
- નિજ નાર સરસ પકવાંન નજરમાં ના'વે;
 વ્યભિચાર વાલુકા અતિ અરેરે !! ભાવે. ૧૧
- વાણી શંકરની સુણી રીસ નવ કરજો;
 વ્યભિચાર રૂપો મહા પાપ સદા પરહરજો. ૧૨

“ નકામી જીંદગી એવી ! ”

હરિને ના લજ્યા હેતે, ‘નકામી જીંદગી એવી !’
 ચતુર થઈને નહિ ચેતે, ‘નકામી જીંદગી એવી !’ હરિ.
 પ્રભુનું નામ ના લીધું, લજનના લાભથી કીધું;
 હરિ પય હાય ! ના પીધું, ‘નકામી જીંદગી એવી !’ હરિ.
 થયો માયા તણો રાગી, ‘કુબુદ્ધિ લેશ ના ત્યાગી;
 લગન તો લોભની લાગી, ‘નકામી જીંદગી એવી !’ હરિ.
 અતિ અંધો અભિમાને, શિખામણુ ના ધરે કાને;
 કહ્યું ના કોઇનું માને, ‘નકામી જીંદગી એવી !’ હરિ.
 કદાપિ ક્રોધ ના કાપ્યો, રગેરગ કામ છે વ્યાપ્યો;
 સદા છળ છાતિએ છાપ્યો, ‘નકામી જીંદગી એવી !’ હરિ.
 કુકર્મે કાળ છે ગાળ્યો, નહિં લય મોહમાં ભાળ્યો;
 પૂરે વ્યલિચારને પાળ્યો, ‘નકામી જીંદગી એવી !’ હરિ.
 કદી સત્સંગ ના કીધો, લજનમાં ભાગ ના લીધો;
 દગો બિશ્વાસ દઈ દીધો, ‘નકામી જીંદગી એવી !’ હરિ.
 પ્રમાણિક તંત્રને તોડી, સુસોબત સત્યની છોડી;
 જુઠામાં જીંદગી જોડી, ‘નકામી જીંદગી એવી !’ હરિ.
 રહે છે સ્વાર્થમાં રાચી, કળા પરમાર્થમાં ઝાચી;
 ત્રીયા નયને રહે નાચી, ‘નકામી જીંદગી એવી !’ હરિ.

અપંગોને નહિં આપ્યું, ન કો'નું કષ્ટ તો કાપ્યું;
 દયામાં દિલ ના સ્થાપ્યું, 'નકામી જી'દગી એવી !' હરિ.
 સુખો સંસારનાં લેવા, જમ્યો મિષ્ટાન્ન ને મેવા;
 કરી ના દેશની સેવા, 'નકામી જી'દગી એવી !' હરિ.
 પૂરીને પેટના ખાડા, કહે શંકર થયા જાડા;
 હરાયા હોય જ્યમ પાડા, 'નકામી જી'દગી એવી !' હરિ.

“ જરા પણ વિવેક બ્રહ્મ થયેલો માણસ ફરી
 વધુ ને વધુ વિવેક બ્રહ્મ થતો જાય છે;
 એ ઉપર ગંગાનદીનું દ્રષ્ટાંત. ”

શાર્દૂલ વિકિરિત—છંદ.

સ્વર્ગે શ્રી હરિ પાદથી નિકળીને,
 ગંગા પડ્યાં હર શિરે !
 ત્યાંથી હીમગિરિ પરે જઈ પડ્યાં,
 નીચે પડે હા ! અરે !
 રે ! હીમાલયથી પછી પ્રસરીને,
 પૃથ્વી સમુદ્રે પડે !
 નીચું સ્થાન સ્વિકારતો સુજન હા !
 ઉચે ફરી ના ચહુડે !

શું ગ્રહણ કરશો ?

—•••—

—માઠ.—

જેણે જીવતર જીવું જાણ્યું, તે તરશે આ સંસાર;
પણ મિષ્ટ ગણીને માણ્યું, તે સમજ્યો ના કેં સાર. ટેક.

દુનિયાં દહીંની ગોરસી છે ભીતર માખણ ખાસ;
સમજી જન તે માખણ ખાશે, મૂર્ખા ખાશે છાશરે. તે.

દુનિયાં દરિયો છે ઊંડારે, મુક્તાકળ દેનાર;
શાણા મુક્તાકળ મેળવશે, ગોતે શંખ ગમારરે. તે.

જગ ખાજી પાસા તણીરે, ખેલે સૌ નરનાર;
હારી જાશે હીર વિનાનો, પાડે ચતુર પોખારરે. તે.

ખાગ ખીલ્યો છે ખલ્કનોરે, પુષ્પ અનુપમ સાર;
મોગરો ગુલ ગુણિયલ જન સુંઘે, કેતકી લે કુંભાર રે. તે.

મોદક છે બે હસ્તમાં, મિષ્ટ અને વિષદાર;
મિષ્ટ જમો 'મણિકાન્ત' કહેછે, વિષ જીવને હરનારરે. તે.

“ યુવાની વિકાર ! ”

હરિગીત છંદ.

ચંચળ થઈ ચિત્ત લટકતું, ઘડોંએ કંઈ ના ગોઠતું,
હરિભજન કે પરમાર્થમાં, પણ વાર પણ ના ચોટતું;
નિર્ભય અને નિશ્ચળ થઈ, પરનારમાં લમતું ફરે,
ફટ ફટ ‘ યુવાની ’ આંધળી, તું વિષયને બહાલો કરે. ૧

નિજ લાજ બહાલી ના ગણે, નિજ કાજને પણ નવ ગણે,
નિજ જાતને પણ નવ ગણે, નિજ તાતને પણ નવ ગણે;
નિજ પાપથી પણ નવ ડરે, જગનાથથી પણ નવ ડરે,
ફટ ફટ ‘ યુવાનો ’ આંધળી, તું વિષયને બહાલો કરે. ૨

નિજ કુટુંબની કે નિજ સગાની નારને પણ ના જીવે,
પત્નિ લલે હો પુત્રની, ગુરૂપત્નિને પણ નવ જીવે;
નિજ મિત્રની પત્નિ થકી, હેતે અનીતિ આદરે,
ફટ ફટ ‘ યુવાની ’ આંધળી, તું વિષયને બહાલો કરે. ૩

વિધવા લલે પણ રૂપવંત્રી, હેય તો તું ચ્હાય છે,
ક્યારે મળે ? ક્યારે મળે ? મળવા અતિ અકળાય છે;
વિધવા ગમનથી પાપ છે, તે પાપથી પણ નવ ડરે,
ફટ ફટ ‘ યુવાની ’ આંધળી, તું વિષયને બહાલો કરે. ૪

ઉંચ નીચ કંઈ પરખાય ના, ભુંડું લહું જોવાય ના,
ગદ્દાપચીશીમાં પડી, કંઈ લેદ અવલોકાય ના;
મન માંકડું થઈ શ્વાનની માફક બધે ફરતું ફરે,
ફટ ફટ 'યુવાની' આંધળી, તું વિષયને વહાલો કરે. ૫

ખાળાપણે લગવંતને નર હેતથી લજતો હતો,
બ્યભિચારમાં સમજે નહિ, સૌ પાપને તજતો હતો;
તહારી અસર જ્યાં થાય કે તે સૌ પરે પાણી ફરે,
ફટ ફટ 'યુવાની' આંધળી, તું વિષયને વહાલો કરે. ૬

આત્મા અતિ અકળાઈને, આપે શિખામણ ચિત્તને,
પણ તું નહિ ટકવા દીએ, ધરિછેજ તહારી જીતને;
ડર કોઈનો રાખે નહિ, મૃત્યુ લલે માથે ફરે,
ફટ ફટ 'યુવાની' આંધળી, તું વિષયને વહાલો કરે. ૭

અલમસ્ત મદ્દ 'યુવાનીથી' સૌ ભાઈ ચેતી ચાલજો,
એ સર્પણી ડંખે નહિ માટે જરા સંભાળજો;
દિવાની એ 'યુવાનીને,' દુશ્મન ગણી 'શંકર' ડરે,
ફટ ફટ 'યુવાની' આંધળી, તું વિષયને વહાલો કરે. ૮

એદખા વિષે !

મનહર.

ભાવે ભૂપ લોજ રાજ, દાન દેવા બેસે ત્યારે,
માગણો ને કબિઓનાં, ટોળે ટોળાં ઢુટે છે;
ભાળીને ભંડારી તણું, ચિત્ત બળે ચરચર,
ભીખારીનાં ટોળાં આવી, ભંડારને હુટે છે;
સદાવ્રત આપે કોઈ, શેઠ કે શ્રીમંત ત્યારે,
કોઠારી કકળી કહે, દાણો હવે ખુટે છે;
શંકર કહે છે તેમ, વરો કોઈ કરે ત્યારે,
નિહાળી નિહાળી ' નાનો ', નાવી પેટ ફુટે છે ! ૧

વર્ષાની રૂતુમાં જ્યારે, વનરપતિ ખુબ ખીલે,
જંગલી જવાસો શોક, કરીને સુકાય છે;
ચોમાસામાં ચારો ચરી, પ્રાણી સહુ પુષ્ટ બને,
ગમાર ગધેડો ઘણો, શરીરે સોસાય છે;
શ્વાનને ખાવાનું આપ્યું, હોય પણ ખાતાં ખાતાં,
અન્યને અપાતું દેખી, ઘણો ધૂરકાય છે;
શંકર કહે છે તેમ, ભલું કોનું થતું ભાળી,
આદમી અદેખો કોઈ, ઊરે અકળાય છે ! ૨

આ સુંદર અને મનોરંજન પુસ્તક ખાસ આપને
ખરીદવા લાયક છે !

—સચિત્ર—

સંગીત મંગળમય.

લેખક, મણિકાન્ત. હળધરવાસવાળા.

સુંદર આકર્ષક અને લાવમય ૬ ચિત્રો !

આર્ટપેપરનું ત્રણ કલરમાં છાપેલું મનોહર પુઠું !
અને તે ઉપરનાં લક્ષિત તથા પ્રેમને સતેજ કરે એવાં
લાવમય ચિત્રો ! બોધક ગજલોનો ખાસ ચુંટી કાઢેલો
અસરકારક સંગ્રહ ! ચટાકેદાર ચટણી !

વળી આ સુંદર પુસ્તક નવા વર્ષની શરૂઆતમાં
કુટુંબવર્ગ તથા મિત્રવર્ગને ભેટ આપવા ઉપયોગમાં
આવે માટે પહેલે પાને સાલ મુબારકનું મનોહર લાવ-
નામય ચિત્ર ! તથા સાલ મુબારકની અસરકારક ગજલ !
મુકવામાં આવી છે. સુંદર છપાઈ તથા ૮૦ પેજ !

આવૃત્તિ ૧૦ મી. કી. રૂ. ૦-૬-૦ પોસ્ટેજ બુદ્ધ.

સોલ એજન્ટસ:—

સોજીતરીયા બ્રધર્સ--બુકસેલર્સ.

ઠે. ગણેશવાડી—મુબઈ, નં. ૨.

દલાલી વિષે !

મનહર છંદ.

દલાલીનો રોગ આખી દુનિયાને લાગ્યો ભાઈ !
જેની તેની બસ હવે, દલાલીજ થાય છે !
ધાતુની દલાલી થાય, અન્નની દલાલી થાય,
ગોળ, ખાંડ, તેલ, ઘીની, દલાલી ગણાય છે !
ઝવેરાતની દલાલી, કાપડ, રૂની દલાલી,
હાડકાં, ને ચામડામાં, દલાલી પોષાય છે !
શંકર કહે છે જેમાં તેમાં દલાલીનો લાગો,
કળી કાળ આબ્યો એવું, આ થકી જણાય છે ! ૧

લોન, શર, હુંડીઓ ને, વીમાની દલાલી થાય,
ઝાડ, પાન, લાકડાંની દલાલી લેખાય છે !
ફળ, ફૂલ, પશુ, પક્ષી કોલસા, પથ્થર, ઈંટો,
દરેક જણુસ પર, દલાલી લેવાય છે !
ભલે તેનું કંઈ નહિં, પણ આ હદ થઈ,
આજ કાલ કુન્યાઓની, દલાલી ખવાય છે ! ✓
શંકર કહે છે ભુંડી, દલાલીએ દાટ વાળ્યો,
યોગ્ય કે અયોગ્ય ભાઈ ? કયાં હવે જોવાય છે ? ૨

“ એ નિશ્ચય નર્કે જશે ! ”

—સોરઠા—

આપ થઈને આપ, વિકૃત કન્યાનો કરે;
આપ નહિં પણ સાપ, “એ નિશ્ચય નર્કે જશે !”

x

x

x

x

પોતે મારે મોજ, માત પિતા બૂખે મરે;
જન્મ્યા પેટે બોજ, “એ નિશ્ચય નર્કે જશે !”

x

x

x

x

કરે અન્યથા પ્યાર, પતિવ્રત જો પાળે નહિં;
ઠહાલો છે વ્યભિચાર, “એ નિશ્ચય નર્કે જશે !”

x

x

x

x

ઘેર સલૂણી નાર, રાંડોમાં રખડયા કરે;
ધીઃક ધર્યો અવતાર, “એ નિશ્ચય નર્કે જશે !”

x

x

x

x

પતિ પત્નિનો પ્રેમ, ઝહેમ ઘલાવી તોડતા;
હૃદય વિષે ના રે’મ, “એ નિશ્ચય નર્કે જશે !”

x

x

x

x

બુઢાણાનું જોર, સત્ય નહિં સ્વપ્ના વિષે;
છે ઇશ્વરના ચોર, “એ નિશ્ચય નર્કે જશે !”

x

x

x

x

આપીને વિશ્વાસ, નાશ કરે છે આશનો;
લે કેના નિશ્વાસ, “એ નિશ્ચય નકે જશે !”

x

x

x

x

પરધન પરનો માલ, “એ નિશ્ચય નકે જશે !”
નહિં થવાના ન્યાલ, “એ નિશ્ચય નકે જશે !”

x

x

x

x

ખાય શેઠનો માલ, હલાલ ના હોતે કરે;
હરામ ચાલે ચાલ, “એ નિશ્ચય નકે જશે !”

x

x

x

x

ઉપકારે અપકાર, અવસર આવે આપતા;
કરે ભુમિને ભાર, “એ નિશ્ચય નકે જશે !”

x

x

x

x

રાજા થઈને આપ, રૈયતને રંભડતા;
પડે પ્રજાના શ્રાપ, “એ નિશ્ચય નકે જશે !”

x

x

x

x

ગુરૂ અગર થઈ દેવ, દુર્ગુણમાં ડૂબી મરે;
વૃથા કરાવે સેવ, “એ નિશ્ચય નકે જશે !”

x

x

x

x

ગરીબ કેરી હાય ! આંતરડી કકળાવશે;
જડામૂળથી જાય, “એ નિશ્ચય નકે જશે !”

x

x

x

x

(૫૨)

પરનીંદા કરનાર, ચાડી ચુગલી જે કરે;
ના કો, દી-તરનાર, “એ નિશ્ચય નકે જશે !”

x x x x

કરે ખરાખર ભાવ, ઓછું આપે તોલમાં;
કો' કરશે અટકાવ, “એ નિશ્ચય નકે જશે !”

x x x x

ભરે ખરોખર હાથ, તસુ ઘટાડે ફાડતાં;
જુએ જગતનો નાથ, “એ નિશ્ચય નકે જશે !”

x x x x

યોગ અને સન્યાસ, જગ ધૂતી ખાવા ધરે;
મન માયાની પાસ, “એ નિશ્ચય નકે જશે !”

x x x x

ખોટી પૂરે શાખ, લાંચ લઈ રાજ થતા;
અંતે રહેશે રાખ, “એ નિશ્ચય નકે જશે !”

x x x x

અધીકારનું જોર, જુદમ કરી અજમાવતા;
ખન્ને ન્યાયના ચોર, “એ નિશ્ચય નકે જશે !”

x x x x

એમ હજારો લાખ, પાપ વસાવી પરવરે,
છે ઇશ્વરની શાખ, “એ નિશ્ચય નકે જશે !”

“ છતાં જગનાથ ના જોયા ! ”

—ગજલ—

સદા સંસારથી છટક્યા ! ‘ છતાં જગનાથ ના જોયા ! ’

બની માવા બધે ભટક્યા ! ‘ છતાં જગનાથ ના જોયા ! ’ સ.

બનારસ દ્વારિકાં બદ્રી, ગયા ગોકુળ મથુરાંમાં;

અયોધ્યા આવીને અટક્યા ! ‘ છતાં જગનાથ ના જોયા ! ’ સ.

ગુફા ગીરનારની ગોતી, હિમાલય ને હરિદ્વારે;

ફરીને ટાંટીયા ફટક્યા ! ‘ છતાં જગનાથ ના જોયા ! ’ સ.

અતિ તપ તાપમાં કીધું, ઘણું દુઃખ દેહને દીધું;

અહા ! ઊંધે શિરે ભટક્યા ! ‘ છતાં જગનાથ ના જોયા ! ’ સ.

નદીના નીરથી ન્હાયા, કસી ઊંપવાસથી કાચા;

પૂજામાં પ્રાણુ છે પટક્યા ! ‘ છતાં જગનાથ ના જોયા ! ’ સ.

થયા જોગી જટાધારી, વિભૂતિ ભાવથી ચોળી;

મરણુ ભયથી નહિ ભટક્યા ! ‘ છતાં જગનાથ ના જોયા ! ’ સ.

પઢ્યા પૂરાણુ, રામાયણુ, મહાભારત ભણ્યા ભાવે;

અનીતિને નહિ અડક્યા ! ‘ છતાં જગનાથ ના જોયા ! ’ સ.

કહે જાંકર તપાસી જો ! હૃદયમાં શ્રી હરિ રાખે;

નકામા ભવ વિષે ભટક્યા ! ‘ છતાં જગનાથ ના જોયા ! ’ સ.

સુધારા વધારા સાથે ખીજ આવૃત્તિ થોડા
વખતમાં છપાઈ બહાર પડશે !

પાપી પિતા અને- સદ્ગુણી સીતા.

લેખક, “મણિકાન્ત” હજીવરવાસવાળા.

કન્યાવિક્રયની કૂસ્તાનો અસરકારક ચિતાર ! “કરે
તેવું પામે” “સોખતે અસર” દારૂના દુર્ગુણનું ભયંકર
અને હાનિકારક પરિણામ વિગેરે વિષયોનો સમાવેશ આ
પુસ્તકમાં ઘણીજ સુંદર અને સરળ ભાષામાં કરવામાં
આવ્યો છે માટે તાકીદે નામ નોંધાવો, અગાઉથી આહક
થનાર પાસેથી રૂ. ૧-૪-૦ પાછળથી રૂ. ૧-૮-૦.

અગાઉથી આહક થનાર ગૃહસ્થે પોતાનું નામ ઠામ
નીચેને શીરનામે નોંધાવવું.

પ્રકાશક,

સોજીતરીયા બ્રધર્સ—બુકસેલર્સ.

હ:-ગણેશવાડી, મુંબઈ નં. ૨.

“ પૌંવા દે ! જ્ઞાનની ખ્યાલી ! ”

—ગઝલ—

અલૌકિક મિષ્ટ રસવાળી ! પૌંવા દે જ્ઞાનની ખ્યાલી !

અહા ! અજ્ઞાનને ટાળી ! પૌંવા દે ! જ્ઞાનની ખ્યાલી !

જગતમાં બેઉ બાજુ છે, અરે ! કાળી અને ઘોળી;

અહીં ઘોળી તણ કાળી, પૌંવા દે ! જ્ઞાનની ખ્યાલી !

કુટાયો હાય ! અંધારે, જરાએ જોત ના આંખી;

હવે જો જોત છે ભાળી, પૌંવા દે ! જ્ઞાનની ખ્યાલી !

અબોધે ખૂબ અથડાઈ, લુલી ભવસાગરે ભટક્યો;

નકામી જીંદગી ગાળી, પૌંવા દે ! જ્ઞાનની ખ્યાલી !

અનીતિ ખર સદા છોડી, નીતિના અશ્વ પર બેસી;

દઈ દુર્બુદ્ધિને બાળી, પૌંવા દે ! જ્ઞાનની ખ્યાલી !

મળ્યો છે સદ્ગુરૂ સાથે, બતાવ્યો નેક આ રસ્તો;

અલાવી જ્ઞાનની ડાળી, પૌંવા દે ! જ્ઞાનની ખ્યાલી !

પ્રભુનો પ્રેમ પનારી, બતાવે મોક્ષની ખાંરી;

અહાહા ! ! હસ્તમાં અલી, પૌંવા દે ! જ્ઞાનની ખ્યાલી !

સંસારને સુખી જાણી-ભૂલેલા ભમરાન !

—ગઝલ—

સુખી સંસારને ધારી, ભૂલો તું કાં ભમે ભમરા ?
 દુઃખોથી છે ભરેલો આ, સકળ સંસાર મન ભમરા !
 સુખોની છાંયડી જાયે, દુઃખોના વાયરા વાયે;
 સુખો લાંગે અતિ મીઠાં, દુઃખો હાથે ! ન રહેવાયે !
 ભલે સુખ હોય સૌ વાતે, ન હોયે ન્યુનતા કાંઈ;
 મરે જો સુત બહાલો તો સુખો સૌ જાય પલટાઈ !
 અગર પુત્રી અને વિધવા, કહો દુઃખ એજ ક્યાં કમ છે ?
 કુસુમ સુખ કેરૂં કરમાયે, નહિં ઓછો સિતમ એ છે !
 કંઈ જન દર્દથી ઘેલા, કંઈને અન્ન નહિ ખાવા;
 કુટુંબ પરિવારથી ત્રાસી, અને છે કેક જન ખાવા !
 કંઈ જન જઈ કુવે પડતા ! કંઈ ખંજર ખઈ મરતા
 કંઈ જન ઝેર ફાકીને ! દુઃખી નિજ દેહ પરહરતા !
 કંઈ સ્થળ વાગતાં વાળાં ! લગન કોઈ સ્થળે થાતાં !
 રૂદન કોઈ સ્થળે થાયે, સગો બહાલો મરી જતાં !
 અરે ! સંસાર આ એવો, દુઃખોથી છે ભરેલોરે !
 કહે શંકર જપો ! જગનાથ ને જન્મળ મેલોરે !

મરણ પથારી પર પશ્ચાત્તાપ !

—ગઝલ—

અરે ! આંચો હતો બ્યાંથી, હવે હું ત્યાં જવાનો છું !
 તજ આ દેહ પિંજરને, નિરાકારી થવાનો છું ! અરે !
 રહ્યો માયા વિષે રાજી, જીત્યો હું વૂઠની ખાજી;
 જરા જગનાથ ના બાપ્યા, હવે ત્યાં હારવાનો છું ! અરે !
 કરી કાળાં અને ઘોળાં, ઉડાવી મૉજ દુનિયાંની;
 કર્યો જે કર્મ તેનું હું, કટુ ફળ આખવાનો છું ! અરે !
 સગાંના રનેહને છોડી, પ્રિયાના પ્રેમને તોડી;
 હવે કિરતારના દરખારમાં, હાજર થવાનો છું ! અરે !
 પ્રભુને કાલ દીધો-તો, કરીશ સત્કર્મ સંસારે;
 હરિ દરખારમાં તેનો, હિસાબજ આપવાનો છું ! અરે !
 કમાયો ખૂબ દૌલત ને, વસાવ્યા મહેલ ને માળા;
 અરે ! હું એકલો સઘળું, મુકી અહીંથી જવાનો છું ! અરે !
 કર્યું પરમાર્થ ના કેં એ, ભર્યું ના ભક્તિનું બાથુ;
 પ્રભુની પાસ જૈને હું, હવે શું માગવાનો છું ? અરે !
 જગતમાં જન્મ લેતાં હા ! હતી ખાંધી મુઠી મ્હારી;
 ઉઘાડી લેધને હાથે ! હવે હું તો જવાનો છું ! અરે !

“ રે ! રે ! તથાપિ તુજને નવ ભાન
આવ્યું ! ”

વસંતતિલકાવૃત.

જા ! જા ! ગમાર નર શું જગમાં કમાયો ?
પામ્યો . અપાર ધન તું ઈશ ના લખ્યો;
લોભાન્ધ ને નફ્ટ થૈ વય તેં ગુમાવ્યું,
રે ! રે ! તથાપિ તુજને નવ ભાન આવ્યું ! ૧

હાકે હલાવો જગને વિરલા ગણાતા,
ધાકે ધ્રુજવી જનને જમડા જણાતા;
આલ્યા ગયા ખબર કો' નવ તેનો લાવ્યું.
રે ! રે ! તથાપિ તુજને નવ ભાન આવ્યું ! ૨

ખાતા હતા મગન થૈ મિષ્ટાન્ન ભાવે,
જાતા દોડા જમપુરે નવ કો' ખચાવે;
માટીતણું શરીર જૈ ધૂળમાં સમાયું,
રે ! રે ! તથાપિ તુજને નવ ભાન આવ્યું ! ૩

ખાળાપણે રમતમાં હરિને વિસાર્યા,
મહોટો થયો પણ નહિં જગનાથ ગાયા;
આલ્યું જશે જળ સમુ સરવે સુ આયુ,
રે ! રે ! તથાપિ તુજને નવ ભાન આવ્યું ! ૪

જેનો ઉચ્ચાર જન સૌ પડતો ઉપાડે,
જેનું અપાર ધન તે ન સમાય ગાડે;
વૉરંટ તે જન પરે જમડે બળાવ્યું,
રે! રે! તથાપિ તુજને નવ લાન આવ્યું! ૫

વાણી વહે વિમળ શંકર આ સદાયે,
ટાળે ત્રિવિધિ દુઃખ જો ઇશને લગાયે;
સાથે મળે નવ કદી ધન જો જમાવ્યું,
રે! રે! તથાપિ તુજને નવ લાન આવ્યું! ૬

ખાસ વાંચવા લાયક !

સચિત્ર ગુજરાત સ્તોત્ર.

(ગુજર્જર રાજ્યના રસીક હંકા ઇતિહાસ સાથે કાવ્યમાં.)

લેખક:—“ મણિકાન્ત ”—હજીધરવાસવાળા.

કી. રૂ. ૦-૩-૦.

બહારગામથી મંગાવનારે રૂ. ૦-૩-૬ ની પોષ્ટની ટીકીટ ખીડવી.

સોલ એજન્ટસ:—સોજીતરીયા-અધર્સ, બુકસેલર્સ.

ડૉ. ગણેશવાડી, મુંબઈ નં. ૨.

“ બસ એક દિને મરવુંજ ખરે ! ”

ચઢ ઉતર તોટક છંદની ચાલ. (સખી સ્વપ્નમહીં મનમોહનમેં.)
મન હીત તણી શિખ આ સુણજે, દિલ સ્હાય ભલે પ્રિય તો ગણજે;
કિરતાર નહિં કયમ યાદ કરે ? ‘બસ એક દિને મરવુંજ ખરે !’

ધન માલ અને ઘરખાર તણ !

પડશે જવું હાય ! વિના મરણ !

સુત નાર કુટુંબ સદા વરણ !

પડશે તુજને જવું આખરણ !

જયમ દોર તૂટેજ પતંગ પડે; જયમ શુષ્ક થયેલું પુષ્પ ખરે !
ત્યમ માન અરે ! મન મૂરખરે ! ‘બસ એક દિને મરવુંજ ખરે !’

જન જે નિજ હુંપદમાં ફરતા !

મન સ્હાય સુ મોજ સદા કરતા !

નવ કોઈની શિખ રૂદે ધરતા !

પરમેશ્વરથી પણ ના ડરતા !

જન તે પણ કાળ ઝપાટે સ્હડે, જયમ તેતર ઉપર બાજ ફરે !
નવ યતન કરે પણ તે ઉગરે, ‘બસ એક દિને મરવુંજ ખરે !’

ધર ધ્યાન સદા ધરણીધરનું !

નવ કાજ તું જાણુ અરે ! પરનું !

પર કાજ વિષે જર વાવર તું !

પરનું હીત પ્રાણુ જતાં કર તું !

શિખ ‘શંકર’ની મન ધ્યાન ધરે, કિરતાર નહિ કયમ સ્હાય કરે ?
જગ નાયકનો ભડસો કરે ! ‘બસ એક દિને મરવુંજ ખરે !’

“ પલકમાં પ્રાણ જવાનો ! ”

—ગઝલ—

હરિ હરદમ લજે લાઈ ! ‘ પલકમાં પ્રાણ જવાનો ! ’
 કરો સત્કર્મ તો કાંઈ, ‘ પલકમાં પ્રાણ જવાનો ! ’—હરિ.
 સગાં સંસારનાં છોડી, જીવનના તારને તોડી;
 શરીર રૂપ કુંભને ફેડી, ‘ પલકમાં પ્રાણ જવાનો ! ’—હરિ.
 મુકી ધન માલ ને માળા, બગીચા બાગ ફૂલવાળા;
 તજ સંસારની શાળા, ‘ પલકમાં પ્રાણ જવાનો ! ’—હરિ.
 ત્રીયા તન માતને મેલી, પિતાના પ્રેમને ઠેલી;
 લઈ પુણ્ય, પાપની થેલી, ‘ પલકમાં પ્રાણ જવાનો ! ’—હરિ.
 મૂરખને મિષ્ટ પય દીધું, હઠીલે હાથ ના લીધું;
 હળાહળ વીષ હા ! પીધું, ‘ પલકમાં પ્રાણ જવાનો ! ’—હરિ.
 ઘણી બહાલી ગણી માયા, હરિના ગુણ ના ગાયા;
 તજને કારમી કાયા, ‘ પલકમાં પ્રાણ જવાનો ! ’—હરિ.
 નથી તહે કોધને ટાળ્યો, ન પાપી કામને બાળ્યો;
 બધો લવ લોભમાં ગાળ્યો, ‘ પલકમાં પ્રાણ જવાનો ! ’—હરિ.
 મનુષ્યા દેહ છે મોંઘો, ગુમાવો કાં ગણી સોંઘો ?
 અરે ! શું ઉંઘમાં ઉંઘો ? ‘ પલકમાં પ્રાણ જવાનો ! ’—હરિ.
 ગુણો ગોવિંદના ગા તું ! ભરી લે ભક્તિનું ભાથું;
 ખરું કળ ખંતથી ખા તું ! ‘ પલકમાં પ્રાણ જવાનો ! ’—હરિ.
 ઉરે લ્યો અર્જ અંતરની, સ્વિકારો શિખ ‘શંકર’ની;
 કરોને ભક્તિ બૂધરની, ‘ પલકમાં પ્રાણ જવાનો ! ’—હરિ.

મનને શિખામણ !

તોટક—છંદ—કક્કા વારી.

કરજે સદ્કામ સદા મન તું,
 રસજે નિય કર્મ થકી દૂર તું;
 ગણજે જગમાં સહુને સરખા,
 ઘટમાં હરિ ધ્યાન ધરી હરખા ! ૧

ચળજે નવ નીતિ થકી કદીએ,
 છળ લેદ કરી જુઠ ના વદીએ;
 જશવંત થશે તુજ આબરદા,
 ક્ષરણાં ઝરશે સુખનાંજ સદા ! ૨

ટળશે તુજ આધિ વિપાધિ અરે !
 ઠરશે નવ રોગ કદી શરીરે;
 હરશે તુજથી નિય નિર્ધનતા,
 દગદા વળશે જ સદા ધનના ! ૩

તન ને ધન ધામ ધરા પળમાં,
 થઈ જાય અલોપ લેમંડળમાં;
 દશ શીષ ગયાંજ દશાનનનાં,
 ઘરી ગર્વ કદી મૂરખો બન ના ! ૪

નજમાં શર્શો સૂર્ય અતિ ચળકે,
 પરમેશ્વરની પ્રભુતા ઝળકે;

ફળ ફૂલ અને તરૂં પહોડ નદી !
 જળવાન પિતા ન બુલાય કદી ! ૫
 મમવાન ભજે ભવ દુઃખ ટળે,
 મન વાંચિત સુખ હમેશ મળે;
 યશ વૈભવને નિજ તેજ વધે,
 રઘુનાથ તણું ધર ધ્યાન રૂઢે ! ૬
 લખી રાખ શિખામણ અંતરમાં,
 વણસી વય જાય બુલો ફરમાં;
 શક રાખ નહિંજ શિખામણમાં,
 સહુ સત્ય કહું જુઠું તું ગણમાં ! ૭
 હરિને ભજજે દુઃખ મુક્ત થવા,
 ક્ષય પાપ થશે સઘળાં મનવા !
 સમજે પણ “શંકર” કેમ બુલે ?
 વય જાય વહું તુજ વારિ તુલે ! ૮

અવડા જગીને જો !

(પહેરે પોપટ રાજ રામના—એ રાહ.)

જગીને જો તું તો અવડા ! બિંધને કર અજગી;
 આંખ ઉઘાડી થા બિલો, આગ ચોમેર સજગી ! જગી.
 કામ ક્રોધ મોહ શત્રુએ, બંધ કીધી છે બા'રી;
 બચીશ હવે કેમ આગમાં ? ભજ શ્રી ગિરધારી ! જગી.

બાળપણે ભલે ના ભજ્યા, અજ્ઞાની ગણાયો;
 મોટો થયો ત્યારે મૂરખા ! માયા નદીએ તણાયો. જાગી.
 મહારાં સગાં મહારાં છોકરાં, મહાડું ધન મહારી નારી;
 ભુલો ભમે તું એમ કાં ? તહારો કુંજ બિહારી ! જાગી.
 પાપના કીધા પોટલા, તહારી સાથે બંધાશે;
 પુણ્યનું કર્મ કર્યું નથી, તહારી શી ગતિ થાશે ? જાગી.
 બચવાની બા'રી એક છે, ભાવે ભજી લે મોરારી !
 દૌન 'શંકર'નો નાથ એ, લેશે તુજને ઉગારી ! જાગી.

“મણિકાન્તનાં” લખેલાં પુસ્તકો.

મણિકાન્ત કાવ્યમાળા, (સચિત્ર આવૃત્તિ ૭ મી)	૨-૮-૦
પાપી પિતા અને સદ્ગુણી સીતા છપાય છે આવૃત્તિ ૨જી)	૧-૮-૦
સંગીત સુબોધ-બિંદુ	સચિત્ર „ ૩જી) ૦-૬-૦
સંગીત મંગળમય	સચિત્ર „ ૧૦મી) ૦-૬-૦
નિર્ભાગી નિર્મળા	સચિત્ર „ ૬મી) ૦-૬-૦
બ્રહ્મહત્યા યાને આપઘાત કે ખૂન ?	„ ૨જી) ૦-૩-૦
જ્ઞાન પ્રવાહ.	છપાય છે ! „ ૨જી) ૦-૩-૦
ગુજરાત સ્તોત્ર.	સચિત્ર „ ૧લી) ૦-૩-૦

મળવાનું ઠેકાણું:—

સોજીતરીયા અધર્સ-બુકસેલર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ.

૬ ગણેશવાડી લખમીદાસ ખીમજીનો માળો

મુંબઈ-નં. ૨.

જીવ હંસ મત્યે !

માલિની છંદ.

સમજ સમજ હંસા ! કાળ જાય નકામે,
 વગર સમજ લીધો, વિશ્વમાં તે વિસામે;
 નવ પળ પણ એકે, વિશ્વના નાથ ગાયા,
 ફૂલ સમ કરમાશે, હંસ તારી સુ કાયા ! ૧
 બેહુ વરસ કર્યો તહે, સાગરે વાસ ભાઈ !
 તદ્દપિ નવ જણાયું, જ્ઞાન તહાજ કાંઈ;
 પળ જળ નવ જુદા, તુજથી હાય ! થાય,
 જળ સમ ઝટ આવ્યું, આયુ તહાજ જાય ! ૨
 રમરણ કર સદાયે, તાપને પાપ જાયે,
 વિપદ સહુ હણાયે, નાથને જો જપાયે;
 ધર, ધર, ધર, કાને, 'શંકરે' શિખ દીધી,
 સરસ વખત ખોયો, જ્ઞાન ખ્યાલી ન પીધી ! ૩

અનંગ વિષ.

(સચિત્ર નવલકથા.)

આ નવલકથા વિક્રાનો તેમજ સામાન્ય વર્ગમાં પૂર્વ પ્રશંસાને પાત્ર બની છે તેના પ્લોટની ખૂબી કંઈક ઓરજ છે. હૃદયબેદક બનાવો અને તેને અનુસરતાં રંગ બે રંગી ચિત્રો તેનો પુરાવો આપે છે. મનોહર છપાઈ ઉંચા કાગળ સોનેરી પાકું પુંડુ છતાં કીમત ફક્ત રૂ. ૨-૪-૦ પોસ્ટેજ જુદું.

સોજીતરીયા પ્રધર્સ બુક્સેલર્સ.

કે. ગણેશવાડી મુંબઈ. નં. ૨

વ્યભિચારી વિષે !

તોટક—છંદ.

ધોંક તે નરને ખર તુલ્ય ગણો,
પકડે રસ્તો વ્યભિચાર તણો;
દુઃખ ભોગવશે સુખ શું મળશે ?
રખડી અન્ન પાણી વિના મરશે. ૧

વળી લાજ જશે દુઃખ દેહ થશે,
નિજ નૂર ગુમાવિ બધે ફરશે;
પણ કોઈ નહિં વિસવાસ કરે,
છટકેલ તણી કયમ દાઝ ધરે ? ૨

વ્યભિચારથી નિંદા સદા અળગી,
હિલમાં નિત્ય આગ રહે સળગી;
સળગી ભડકે બળી આખ થશે,
મુકો પોક પછી મુરખો રહેશે. ૩

પરનાર પતિવ્રત ભંગ કરો,
કિરતાર તણો ડર દીલ ધરો;
તજ 'શંકર' એ લખ છેજ ખુરો,
વ્યભિચાર શિરે ઝટ મૂક પુજો. ૪

“મહારી નજર પહોંચે નહિ !”

ગઝલ-સોરઠી (હરિગીતમાં પણ ગવાશે.)

કિરતારની કુદરત તણી કીર્તિ લણાયે ના લણી !

અકળીત કળા અવલોકવા—‘મહારી નજર પહોંચે નહિ !’—
દરિયા વિષે મોજાં ઉડે, મીઠી લહર ત્યાં આવતી;

પણ મસ્ત પાણી માપવા—‘મહારી નજર પહોંચે નહિ !’—
નયને નિરખતાં નલ વિષે, અતિ તેજ તારા આપતા;

લાખોની સંખ્યા લેખવા—‘મહારી નજર પહોંચે નહિ !’—
શશિ સૂર્ય ને પૃથ્વી ઝડો, આધાર પણ અદ્ધર રહ્યા;

એ લેદ અદ્ભુત લેદવા—‘મહારી નજર પહોંચે નહિ !’—
ઘન વરસતો વારો વહે, નિપજે અનાજ વનસ્પતિ;

ખુબી એ વિલની ખોળવા—‘મહારી નજર પહોંચે નહિ !’—
અગણિત જીવો ઉત્પન્ન થતા, કેં મહોતને તાળે થતા;

ઘટમાળ એ ઝીકેલવા—‘મહારી નજર પહોંચે નહિ !’—
વન ઝાડ પહાડ અને નદી, પક્ષી પશુ સૌ પેખતાં;

કૃતિ એ કિતાબે છાપવા—‘મહારી નજર પહોંચે નહિ !’—
ખાત્રો બન્યાં સૌ પૃથ્વીમાં, નાટક નરોત્તમજી તણું;

નિરખું સકળ પણ સમજવા—‘મહારી નજર પહોંચે નહિ !’—
શંકર કહે એ સમજવા, મુનિ દેવ સૌ હારી ગયા !

જગનાથ લીલા જાણવા—‘મહારી નજર પહોંચે નહિ !’—

મણિકાન્ત કાવ્યમાળામાં આવેલાં સુંદર અને ભાવ-
મય ચિત્રોની નોંધ-પુસ્તકની કીં. રૂ. ૨-૮-૦.

- ૧ વિભૂ વાક્ય !
- ૨ નીતિ બાધ !
- ૩ “અમારા કંથનાં માટે !”
- ૪ “પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારે !”
- ૫ કન્યાવિક્રયનો કબાલો !
- ૬ સ્વરૂપ પ્રશંસા !
- ૭ “અહાહા ! આજ છે હોળી !”
- ૮ પ્રેમ ગ્રેષ્ઠા !
- ૯ સૌન્દર્ય વર્ણન !
- ૧૦ વિરહી વામા !
- ૧૧ કનૈયાની બંસી !
- ૧૨ માયાનો ત્યાગ !
- ૧૩ મરણ પથારીપર પશ્ચાત્તાપ !
- ૧૪ પરસ્તોવો !
- ૧૫ રાજા અને યોગી !
- ૧૬ નળ હમવાંતી વનવાસ !
(અસ્તોદય.)
- ૧૭ સાલ મુગારક !

- ૧૮ ગુર્જર દેવી !
- ૧૯ ભીમદેવની સ્વારી !
- ૨૦ સતીનો શ્રાપ !
- ૨૧ રક્ષા બંધન !
- ૨૨ નિર્દોષ નિર્મળા !
- ૨૩ શશિકાન્ત !
- ૨૪ શોકાતુર નિર્મળા !
- ૨૫ દુઃખી પિતા !
- ૨૬ બ્રહ્મહત્યા !
- ૨૭ મહર્ષિ પરાશરનો આશ્રમ !
- ૨૮ પ્રાર્થના !

(દેશભક્તો).

- ૨૯ અર્પણ, મહાત્મા ગાંધીશ્રીને !
- ૩૦ લેખક, મણિકાન્ત.
- ૩૧ વિદુષી, બીસેન્ટ !
- ૩૨ મહર્ષિ, દાદાભાઈ નવરોજી !
- ૩૩ સ્વં ગોખલે !
- ૩૪ લોં બાલગંગાધર તિલક !

સોલઃ એજન્ટસ:-

સોજીતરીયા-અધર્મ, બુકસેલર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ.

દે. ગણેશવાડી, મુંબઈ નં. ૨

મણિકાન્ત કાવ્યમાળા માટે મારો અભિપ્રાય.

(ખેડાવર્તમાન, તા. ૬-૬-૧૭.)

ગરબી.

(ઓધવજી સંદેશ કહેજો શ્યામને.)

મધમધતી મનહર કવિતા મણિકાન્તની,
પ્રેમી જનને અરપે ઉર આનંદજો;
સાદી શાન્ત સલુણી ભાષા શોભવે,
પદ દુમરી ગઝલોને વિધવિધ છંદજો;
મધમધતી મનહર કવિતા મણિકાન્તની ! ૧

સમજુકને શિખામણ જોગા શખ્દથી,
સમજાવ્યો ખડુ વાણી તણો વ્યવહારજો;
જારી જુગારી છળ કપટોની છોડ્યના,
ઉછળતાં મોજાનો અટવ્યો ભારજો;
મધમધતી મનહર કવિતા મણિકાન્તની ! ૨

ગાફલ ગુફના ગંધાતા ગુફ મંત્રમાં,
મોહ ધરીને મરનારા જન માટજો;
લક્ષણ સહીત ગણાવ્યા લાયક ગુણને,
કન્યા વિક્રયનો પણ કાઢ્યો કાટજો;
મધમધતી મનહર કવિતા મણિકાન્તની ! ૩

ખેડોએ ખુરાડી જગની બાવડી,
ઠીક તે પણ ઠેકડીથી માર્યો ઠોકજો;
સટોરીયાંની સત્યનાશી રોળવી,

ભલે ન માને તે જન મેલે પોકળે;
મધમધતી મનહર કવિતા મણિકાન્તની ! ૪

પતિવ્રતાના વરણવી પોષક ધર્મને,
ભારતી ગૃહીણીનું શોભાવ્યું ભાળજે;
કઠણ હૃદયના ધનવાનોને કાળજે,
સાચા શબ્દે સળગાવી પુર આળજે;
મધમધતી મનહર કવિતા મણિકાન્તની ! ૫

સડયો સુધારો, બાળલગ્નની બળતરા,
અને બળાયો નોકરીનો બે દાદ જો;
હઠડું ચુસે હિંદ તાણું તે હાંકવા,
આદિ શબ્દે આપી સુંદર ચાદ જો;
મધમધતી મનહર કવિતા મણિકાન્તની ! ૬

પાપ અને પાખંડ તણી પરણાલિકા,
નિર્મૂળ કરવા સમજાવ્યું નિરબ્રાન્તજો;
કડવું ઔષધ સાકર વિંટી સોંપીયું,
ધીરજ તારી ધન્ય ! મણિના કાન્તજો;
મધમધતી મનહર કવિતા મણિકાન્તની ! ૭

માધવજીને માળે તારી મોરલી !
ગાયવાડીથી ધુધવતી ગુણવાનજો;
મુંબઈથી પ્રસરાતી મહાલો હિંદમાં,
ભાઈશંકરની આશિષ એજ નિદાનજો;
મધમધતી મનહર કવિતા મણિકાન્તની ! ૮

મુંબઈ,
કાલબાદેવી રોડ.

} કવિ ભાઈશંકરજી વિદ્યારામ પંડિત.
પ્રાણરક્ષક ઔષધાલય.

ખાસ વાંચવા લાયક પુસ્તકો !

સચિત્ર મણિકાન્ત કાવ્યમાળા (આવૃત્તિ ૭ મી) ...	...	૨-૮-૦
„ સંગીત મંગળમય („ ૧૦ મી)...	...	૦-૬-૦
„ સંગીત સુખોદધિન્દુ („ ૩ જી) ...	...	૦-૬-૦
„ નિર્ભાગી નિર્ભળા („ ૬ મી) ...	...	૦-૬-૦
„ ગુજરાતસ્તોત્ર (ગુર્જર રાજ્યના દુકા ઇતિહાસ સાથે)	...	૦-૩-૦
અક્ષરહત્યા અને આપઘાત કે ખુન ?	...	૦-૩-૦
સંગીત કાવ્યમાળા. (ગરબોનો ભંડાર)	...	૦-૬-૦
કલાપીનો કેકરવ.	...	૨-૦-૦
કેશવ કૃતિ.	...	૧-૮-૦
શ્રી સહનનંદ સુખોદધિની (સચિત્ર)	...	૦-૬-૦
હરિપ્રેમ પંચદશી (કવિ કંથારીઆની)	...	૧-૪-૦
અનંગ વિષ. (સચિત્ર નવલકથા)	...	૨-૪-૦
સચિત્ર (નાટક મ્હોટુ પાકાપુડાનું)	...	૧-૦-૦
અદ્ભુતાનંદ-મોક્ષમાર્ગ	...	૧-૦-૦
જ્ઞાનોત્તેજ કાવ્યો	...	૧-૪-૦
વલ્લભાખ્યાન	...	૧-૦-૦
એક પથ્થરનો પ્રતાપ (હાસ્યજનક નવલકથા)	...	૨-૦-૦
હીરાકળી (કંઈ કાપનાર)...	...	૦-૧૩-૦
વિદ્યાપી. વાડી...	...	૧-૦-૦
ગુજરાતના ઇતિહાસની વાર્તાઓ...	...	૦-૮-૦
ત્રણ ભાષાનો ભોમીયો	...	૦-૧૨-૦
ગુણલક્ષ્મી. (સચિત્ર નવલકથા)...	...	૧-૪-૦
ધી સેલ્ડ ઇંગ્લીશ ટીચર...	...	૧-૪-૦
સન્મિત્ર કે રાયતાન ?	...	૧-૦-૦
પ્રેમપીંજર કે કાળરાત્રિનું ખુની ખંજર ?	...	૧-૦-૦
જેસલમીરનું જવાહીર (ઐતિહાસીક નવલકથા છપાય છે)	...	૨-૪-૦

સોલતરીયા અધર્સ. બુકસેલર્સ એન્ડ પબ્લીસર્સ.

કે. ગણેશવાડી-મુંબઈ નં. ૨.

મુમુક્ષુઓ તથા વેદાન્તના અભ્યાસીઓને ખાસ મનન કરવા
લાયક શાંકરભાષ્ય ઉપરથી સારાંશમય રચાએલો ઉત્તમ ગ્રંથ
અદ્ભુતાનંદ મોક્ષમાર્ગ.

સુંદીર આંધણીનું, સોનેરી નામવાળું પાકું પુઠું. કી. રૂ. ૧-૦-૦.

સોજીતરીયા અધર્સ બુકસેલર્સ.

ડે. ગણેશવાડી—મુંબઈ નં. ૨.

ત્રણ ભાષાના ભોમીયો.

આ જમાનામાં અંગ્રેજી વિના એક જાતનો અંધાપો છે એમ
કહી શકાય. ઉપલું પુસ્તક વાંચ્યાથી બહુ થોડા વખતમાં અંગ્રેજી શીખી
શકાય છે. કી. ૦-૧૨-, પોસ્ટેજ જુદું.

સોજીતરીયા અધર્સ બુકસેલર્સ.

ડે. ગણેશવાડી—મુંબઈ નં. ૨.

**બુકસેલરો તથા સામટી નકલ ખરીદનાર
માટે ખાસ ભાવ.**

નિર્ભાગી નિર્મળા.			સંગીત સુબોધબિંદુ.			સંગીત મંગળમય.		
કોપી.	રૂ.	આ. પા.	કોપી.	રૂ.	આ. પા.	કોપી.	રૂ.	આ. પા.
૧૨	૩—૮—૦		૧૨	૩—૮—૦		૧૨	૩—૮—૦	
૨૫	૬—૧૨—૦		૨૫	૬—૧૨—૦		૨૫	૬—૧૨—૦	
૫૦	૧૩—૪—૦		૫૦	૧૩—૪—૦		૫૦	૧૩—૪—૦	
૧૦૦	૨૫—૦—૦		૧૦૦	૨૫—૦—૦		૧૦૦	૨૫—૦—૦	
૧૫૦	૬૧—૦—૦		૨૫૦	૬૧—૦—૦		૨૫૦	૬૧—૦—૦	

સોલએજન્ટ્સ:-સોજીતરીયા અધર્સ, બુકસેલર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ.

ડે. લખમીદાસ ખીમજીનો માળો-ગણેશવાડી, મુંબઈ નં. ૨.

થોડા વખતમાં છપાઇને બહાર પડશે !!

સચિત્ર

ગઝલમાં ગીતા !

—યાને—

શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતાનું

(મૂળ સાથે) ગઝલમાં ભાષાન્તર.

અનુવાદક,

“મણિકાન્ત” હળધરવાસવાળા

અને

જોષી સાંકળેશ્વર-દા. શર્મા.

હળધરવાસ.

સુંદર ચિત્રો તથા પાકું પુઠું—રૂપ ૦ પેજ.

અગાઉથી અહક થઈ નામ નોંધાવનાર પાસેથી

રૂ. ૧-૪-૦ પાછળથી રૂ. ૧-૮-૦ પોષ્ટેજ જુદું.

સોલ-એજન્ટસ.

સોજીતરીઆ બ્રધર્સ.

બુકસેલર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ.

૩. ગણેશવાડી, મુંબઈ નં. ૨.

સૂચના—પાછળ ફક્ત પહેલા અધ્યાયનું ભાષાન્તર છે તે જુઓ !)

શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતાનું ગઝલમાં ભાષાન્તર.

અધ્યાય પહેલો.

—ગઝલ—

ધૃતરાષ્ટ્ર બોલ્યા—

૧-*ધર્મક્ષેત્રે કુરૂક્ષેત્રે મળેલા યુદ્ધ ઈચ્છાથી;
પછી મહારા અને પાંડુ સુતોએ શું કર્યું સંજય ?

સંજય બોલ્યા—

૨-વ્યવસ્થિત સૈન્ય પાંડવનું તહાં દુર્યોધને દેખી;
વચન ત્યારે કહ્યાં રાએ ગુરૂજી દ્રોણ પાસે જે

દુર્યોધન બોલ્યા—

૩-મહા આ સૈન્ય પાંડવનું તમે આચાર્યજી પેખો;
દ્રુપદતન આપના ધીમંત શિષ્યે ગોઠવ્યું છે જે.

૪-ધનુર્ધારી શૂરા ત્યાં છે ધનંજય ભીમ સમ રણમાં;
વિરાટેશ્વર યુયુધાનન અને છે મહારથી દ્રુપદ.

૫-ધૃષ્ટકેતુ ને ચેકિતાન પરાકર્મી રાય કાશીનો;
પુરૂજીત કુન્તિભોજ અને વળી નર શ્રેષ્ઠ છે શૈબ્ય.

૬-યુધામન્યુ મહા બર્જાઓ પરાક્રમી ઉત્તમોજ છે;
સુભદ્રા, દ્રૌપદી પુત્રો સકળ એ મહારથી છેજ.

૭-દ્વિજોત્તમ ! આપણા પણ્ય જે મહા બળવાન જાણો તે;
ગણાણું નામ હું તમને હવે મુજ સૈન્યનાયકનાં.

૮-તહમે છો ને અશ્વત્થામા, વિકર્ણ, ભીષ્મ ને કર્ણ;
વિજેતા છે કૃપાચાર્ય તથા સુત સોમ ને અન્ય.

૯-અવર શૂરવીર મુજ માટે ઘણા છે પ્રાણ દેનારા;
કુશળ છે યુદ્ધમાં સર્વે અનેકાયુદ્ધ ધરનારા.

૧૦-અપૂરતી આપણી સેના પિતામહ ભીષ્મ રક્ષે જે;
પૂરણ તો તહેમનું ભાસે ભીમે જે સૈન્ય રક્ષ્યું તે.

૧૧-અને સૌ બ્યૂઠ માર્ગોમાં યથાભાગે ઊભા રહીને;
તહમે સર્વેજ ચોદિશથી સુરક્ષણ ભીષ્મનું કરજો.

સંજય બોલ્યા—

૧૨-*હરષ ઉપજાવતા તહેને પ્રતાપી ભીષ્મ દાદાએ;
કુરૂવૃદ્ધે પૂર્યો શંખ કરીને સિંહનાદ તહાં.

૧૩-તહાં શંખો તથા ભેરી, હુંદુલિ, અંજ, રણશીંગાં;
સહજમાં વાગવા લાગ્યાં અને તે ઘોર ઘોષ થયો.

૧૪-પછી તે શ્વેત અશ્વાળા વિરાજેલા રથે મહોટા;
ગજાળ્યા દિવ્ય શંખો ત્યાં ધનંજય ને હૃષીકેશે.

૧૫-ધનંજય ને હૃષીકેશે વગાડ્યા દેવદત્ત, પાંચજન્ય;
પવનસુત લીમકમાંએ વગાડ્યો પૌંડ્ર શંખ વડો.

૧૬-વિજયનો અંત ના જેનો વગાડ્યો શંખ એ ધર્મે;
અને સહદેવ ને નકુલે મણિપુષ્પક અને સુઘોષ.

૧૭-શિખંડી ગહારથીએ ને મહાધનુ કાશીરાજએ;
વિરાટે, ધૃષ્ટદ્યુમ્ને ને અજીત જે સાત્યકી એ પણ.

૧૮-મહાબાહુ અભિમન્યુ, દ્રુપદ ને દ્રૌપદી પુત્રે;
વગાડ્યા શંખ પોતાના જુદા જુદાજ હે રાજન !

૧૯-અહા ! એ ઘોર નાદે તો ગળબ્યાં આભ ને અવની;
ચૌરાયાં કૌરવો કેરાં હૃદય ત્યાં તે મહા ઘોષે.

૨૦-મહિપતિ ! યુદ્ધ આરંભે વ્યવસ્થિત કૌરવો જોઈ;
ધનુષ્ય ધરીને ધનંજયે ત્યાં કદ્દાં આ વાક્ય કેશવને.

અર્જુન બોલ્યા—

૨૧-હવે બે સૈન્યની વચ્ચે ઉભો રથ માહરો રાખો;
કૃપાળુ કંસ હણનારા અવિનાશી અહો ! અચ્યુત !

૨૨-નિહાળું એટલે હું આ ઉભેલા યુદ્ધવાંચ્છુને;
અહિં સંગ્રામમાં મહારે અહા ! કેા સાથ લઢવાનું.

૨૩-કુબુદ્ધિ કૌરવાધિશનું ભલું આ યુદ્ધમાં કરવા;
મળેલા એકઠા અહિં આ નિહાળું હુંજ લઢવૈયા.

સંજય બોલ્યા—

૨૪-સુણી એ પાર્થની વાણી તહાં યદુનંદને રાજન !

ઉભય એ સૈન્યની મધ્યે ઉભો રથ રાખીઓ ઉત્તમ.

૨૫-સમક્ષે સૌ લૂપાલો ને પિતામહ, દ્રોણ સન્મુખે;

વદ્યા અચ્યુતઃ જો અર્જુન ! ઉભો આ સાથ કૌરવનો.

૨૬-ઉભેલા ત્યાં દૌઠા પાર્થે પિતામહ, ભાઈ, પિત્રાઈ;

તથા આચાર્ય ને મામા, સખા, પુત્રો અને પૌત્રો.

વળી તેમાં હતા મિત્રો અને સાથ સસરાઓ;

સકળ પરિવાર ને જોયો ઉભય એ સૈન્યની મધ્યે.

૨૭-નિહાળી સર્વ એ બંધુ ઉભેલા ત્યાં ધનંજય તે;

પરમ કડ્ડણ ભર્યો આમ વદ્યો ત્યાં ખેદવન્તો યદ્ધ.

અર્જુન બોલ્યા—

૨૮-સ્વજન આ દેખી હે કૃષ્ણ ! ઉભેલા ધર્મિષ્ઠતા યુદ્ધ;

ગળે છે ગાત્ર સૌ મહારાં સુકાઈ જાય છે મુખ.

૨૯-છૂટે કંપારી કાયામાં અને રોમાંચ થાય છે;

સરે ગાંડીવ હાથેથી ત્વચા સઘળીજ દાઝે છે.

૩૦-ભમે મન મહાડૂ તો જાણે નથી શક્તિ ઊભા રે'વા;

નિમિત્તો સર્વ પેપું છું અહિં અવળાંજ હું અચ્યુત !

૩૧-સ્વજનને યુદ્ધમાં હણતાં નથી કંઈ શ્રેય જોતો હું;

ન વાંચ્છુ જય અયે ગોવીંદ! અગર સુખ રાજ્ય ઇચ્છુ ના.

૩૨-અમારે કૃષ્ણ શું રાજ્યે ? શું ભોગે ? કે શું ભવિતે ?
સુખોને રાજ્ય ને ભોગ અમે જે કાજ વાંચ્છીએ.

૩૩-ઉભા રણ રોપી તેઓ આ તજને પ્રાણ ને ધનને;
અરે ! આચાર્ય ને પુત્રો પિતામહ સાથ પિત્રાઈઓ.

૩૪-શ્વશુર, મામા અને સાળા, સખંધીઓ અને પૈત્રો;
મહને એ જો હણે તહોયે હણું ના એમને કેશવ !

૩૫-નહિં ત્રીલોકરાજ્યાર્થે પછી આ પૃથ્વી માટે શું ?
હણિને કૌરવો કેશવ ! અમારે હપે શો હોય ?

૩૬-અમોને પાપ તો લાગે હણ્યે તે આતતાંયીને;
અમે નથી યોગ્ય તે માટે કુરુકુળ બંધુઓ હણવા.
સ્વજનને મારીને માધવ ! કહો સુખ પામીએ કેમ ?

૩૭-કયાં કુળનાશથી દોષ અને મિત્ર દ્રોહનું પાપ;
નથી તે પેખતા જોકે, હૃદયના જેહ લોભાન્ધ.

૩૮-અમે તો જાણીએ સઘળા કુળક્ષયથી થતા દોષ;
પછી આ પાપથી કેશવ ! વિરમવું કે ના તે કહો ?

૩૯-કુળક્ષયથીજ કુળધર્મો સનાતન નાશ પામે છે;
ધરમના નાશથી કુળમાં અધર્મની આણુ વર્તે છે.

૪૦-અધર્મે ઘેરતાં થાયે દુરાચારી સ્ત્રિઓ કુળની;
સ્ત્રિઓ કુદટા થતાં કૃષ્ણ ! વરણસંકર પ્રજા જન્મે.

૪૧-કુળક્ષયીને અને કુળને પ્રભા એ નર્કમાં નાંખે;
પડે છે તેમના પિત્રિ પછીથી પિંડ તર્પણ વણ.

૪૨-અને કુળઘાતકોના આ વરણસંકરકારો દોષોથી;
ડૂબે છે ભતિધર્મો ને સનાતન કુળધર્મો પણ.

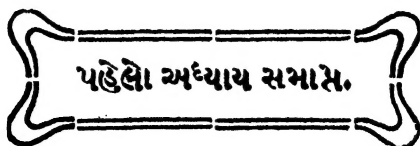
૪૩-ડૂબ્યા કુળધર્મ તો જેના જનોને તે જનાર્દન તો;
સદ્ગનો નર્કમાં વાસ થતો એવું સુણેલું છે.

૪૪-અરેરે ! ! હા ! મહાપાપ અમે એ ખેડવા નીકળ્યા;
કે, રાજ્યસુખના લોભે સ્વજન સંહારવા બિડ્યા.

૪૫-અહી હથિયારજો કૌરવ મહુને વિણ શાસ્ત્રને મારે;
અહા ! એ મૃત્યુથી મહારૂ વધુ કલ્યાણ છે કેશવ !

સંજય બોલ્યા—

૪૬-વદીને એવું સંગ્રામે વિહ્વળ ચિત્તનો શોકે;
તણને બાણ ને ચાપ ધનંજય રથ વિષે બેઠો.

પહેલો અધ્યાય સમાપ્ત.

છપાય છે !

છપાય છે !!

છપાય છે !!!

શુદ્ધ ક્ષત્રાણીઓનું ક્ષાત્રતેજ ! પ્રેમની પરિસીમા !

રજપૂતવિરોનું અપૂર્વ પરાક્રમ !

નરાધમોની નરાધમતા !

“ નેસલમીરનું જવાહિર. ”

એક

અપ્રતિમ ઐતિહાસિક નવલકથા !

કીં. રૂ. ૨-૪-૦ પૌ. જીવં. અગાઉથી આહુક થનાર માટે

કિંમત રૂ. ૨-૦-૦ પોસ્ટેજ જીવં.

આ ઐતિહાસિક નવલકથા પ્રેમ, વીર, શૃંગાર અને કૌશલ્ય વિગેરે રસથી ભરપૂર છે. રાજ્યતંત્રના કાવાદાવાઓ, વિષયાન્ધોના વિધી નિષેધ કાર્યો, રાજપૂતોની રણનંગ-વિધેની આતુરતા, રજપૂતાણીઓની હિમ્મત, સાથે પ્રેમની કસોટી, અધિકાર લોભ માટે થતાં અધમ કાર્યો, નિતિની ખરી કસોટી, વિગેરે અનેક અદ્ભૂત અને હૃદયા-કર્ષક રમુજ ચિતારથી આ પુસ્તક ચીત્રાયલું છે. તે સાથે સ્વદેશ અને સ્વધર્મ માટેની મનુષ્યની અતિશય દૃઢતાનું પણ આખેહુખ વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. સાથે સંકષ્ટદાર સારા ગ્લેજ કાગળો અને પાકું સોનેરી અક્ષરોથી સુશોભિત પૂરું.

સુખઈ.

સોલ એન્ટસ :

૬. ગણેશવાડી પોસ્ટ નં. ૨.

}

સોલતરીઆ બ્રધર્સ.

બુકસેલર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ.

